

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Bakalářská práce

Martina Sywalová

Vánoce v technické výchově v MŠ

Olomouc 2017

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Částková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci dne 6. 4. 2017

Martina Sywalová

.....

Děkuji Mgr. Pavlíně Částkové, Ph.D., za odborné vedení a poskytování rad při vypracování této bakalářské práce a děkuji také učitelkám mateřských škol, které mi pomohly k realizaci empirického výzkumu prostřednictvím sdílení svých zkušeností a informací.

Obsah

Úvod	6
1 Dítě předškolního věku	7
1.1 Mateřská škola a změna identity dítěte	8
1.1.1 Význam MŠ pro dítě předškolního věku jako výchovně-vzdělávací instituce	8
1.2 Základní pojmy pedagogiky	9
1.2.1 Výchova	9
1.2.2 Vzdělávání	10
1.2.3 Edukační realita, edukace, edukační prostředí	10
1.2.4 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV).....	10
2 Vývojová specifika dítěte předškolního věku	14
2.1 Tělesný vývoj a vývoj motoriky	14
2.2 Vývoj poznávacích procesů	15
2.3 Emocionální a sociální vývoj.....	15
3 Význam technické výchovy v předškolním věku	17
3.1 Funkce technické výchovy.....	17
3.2 Tvořivost dětí předškolního věku	18
3.3 Metody technické výchovy.....	18
3.4 Hra	19
3.5 Hračka.....	20
3.6 Technická hračka	21
4 Vánoční čas v ČR.....	22
4.1 Advent	22
4.2. Svatá Barbora	22
4.3. Svatý Mikuláš.....	23
4.4 Svatá Lucie.....	23
4.5 Štědrý den	24
4.6 Boží hod vánoční a svatý Štěpán	24
4.7 Koleda.....	25
4.8 Tři Králové	25
5 Vánoční čas v cizích zemích.....	26
5.1. Anglie.....	26
5.2 Argentina	26
5.3 Austrálie a Nový Zéland.....	26

5.4 Brazílie	26
5.5 Bulharsko.....	27
5.6 Dánsko.....	27
5.7 Etiopie	28
5.8 Finsko	28
5.9 Francie.....	28
5.10 Itálie.....	28
5.11 Izrael.....	29
5.12 Japonsko.....	29
5.13 Mexiko.....	29
5.14 Německo	30
5.15 Nizozemsko	30
5.16 Norsko	30
5.17 Peru	31
5.18 Polsko	31
5.19 Polynésie	31
5.20 Rakousko	31
5.21 Rumunsko.....	32
5.22 Rusko	32
5.23 Řecko	32
5.24 Slovensko.....	32
5.25 Španělsko	33
5.26 Ukrajina	33
5.27 USA.....	33
5.28 Venezuela	34
6 Empirická část.....	35
6.1. Charakteristika výzkumného vzorku	35
6.2. Analýza položek dotazníku	36
6.3 Shrnutí.....	47
7 Praktická část:	49
Závěr.....	83
Seznam pramenů a literatury.....	84
Přílohy	86
Seznam použitých zkratk.....	89

Úvod

Vánoce jsou pro většinu dnešní společnosti nejkrásnějšími svátky v roce. Mnoho lidí si je spojuje s rodinou, provoněným bytem, napečeným cukrovím a děti předškolního věku převážně s pohádkami a nadělováním dárků. Právě shánění dárků a pečení cukroví může být pro mnohé zdrojem stresu a neklidu. Najít si čas na hledání vhodného dárku v lidmi přeplněných nákupních centrech a ještě na pečení, kdy většina žen chce být tou nejlepší hospodyňkou a ukázat, že právě ona má napečeno nejvíce druhů, a ty nejlepší „kousky“, může být dosti problematické a stresující. Tento fakt značně ohrožuje charakter vánočního času, tedy času lásky, klidu a sounáležitosti.

Práce je rozdělena do tří oblastí, teoretické, empirické a praktické. Cílem teoretické části bakalářské práce je provedení obecné charakteristiky významu technické výchovy v předškolním vzdělávání, která u dětí rozvíjí nejen kladný postoj k práci a samostatnost, ale především tvořivost, která je v dnešní době důležitým faktorem pro budoucí uplatnění se. Typické vánoční domácí pohody a klidu dosáhneme nejlépe tak, že se obklopíme věcmi, které máme rádi, které na nás nepůsobí rušivě, ale naopak relaxačně. Mnoho takových věcí v obchodech neseženeme, ale snadno si tuto pohodu vytvoříme sami. Právě proto je důležité již zmíněnou kreativitu rozvíjet. Dalším cílem je přiblížení teoretické roviny svátků Vánoc, a to jak u nás, tak ve světě. Zaměříme se na významné české světce, proč jejich svátky slavíme. Detailněji se pak budeme zabývat zvyky a tradicemi z cizích zemí, co je pro ně typické, zda najdeme nějaké zvyky v zahraničí, které jsou těm našim podobné, či nikoliv.

Empirická část hodnotí prostřednictvím výzkumu, zda se učitelé věnují u dětí předškolního věku jen českým tradicím v období adventu, či zda začleňují do výchovně- vzdělávacího procesu i tradice z cizích zemí.

Cílem praktické části je vytvořit metodický materiál pro pedagogy předškolního vzdělávání zaměřený na rozvoj tvořivosti v oblasti technické výchovy v období Vánoc. Prostřednictvím tvořivých aktivit přiblížit dětem vánoční zvyky a tradice jiných kultur.

1 Dítě předškolního věku

Člověk se narodí na svět tak málo připravený, že by bez pomoci nebyl schopen ve svém životě pokračovat. Hodně instinktů, se kterými se narodil, rychle vyhasíná, prakticky všem základním činnostem, nezbytným k životu, se musí učit a jeho tělesný i psychický vývoj ve srovnání s jinými živočichy probíhá pomalu. Přitom právě v nejranějším období života se vytvářejí důležité základy, jež jsou podkladem konečné struktury jedince. Nejen první dny, ale i první roky života je nezbytné poskytovat dítěti podpůrné a rozvíjející činnosti a vytvořit prostor, kde by mohlo naplnit své rozvojové předpoklady. (Kolláriková, Pupala, 2001)

Předškolní období lze rozdělit na dva úseky, které jsou dány novým sociálním zařazením dítěte. Nejprve je to mezi třetím a čtvrtým rokem vstup do mateřské školy a následně po dovršení šestého roku nástup do základní školy. (Šimíčková-Čížková, 2010)

Pro děti do tří let, tedy období raného předškolního věku, máme legislativně zakotvenou možnost rodičovské dovolené, která tak umožňuje intenzivní péči rodiny, a to především jednoho rodiče - stále je to nejčastěji matka, jež se o dítě do tří let stará s finanční podporou státu. Mnohdy slycháváme, že finanční podpora pro lidi na mateřské dovolené je nízká, ale neměli bychom opomenout fakt, že vztahová blízkost je pro dítě významným přínosem pro jeho další životní stabilitu. V rodinném prostředí může přirozeně vyžrávat a ve společnosti lidí se orientovat relativně bez spěchu, nervozity a tlaku, jež by povinnosti pečujícího, ale pracujícího rodiče provázely. (Kotátková, 2014)

Ve věku od tří do šesti let se změní tělesná stavba dítěte. Baculatost, typická v předchozím období, se mění ve štíhlost a vzniká nepoměr mezi růstem končetin, trupu a hlavy. Koncem předškolního věku dochází k rychlému růstu, mluvíme o období vytáhlosti. Zhruba ve věku šesti let se dovršuje osifikace zápěstních kůstek, což má význam pro rozvoj jemné motoriky. V rámci tělesného vývoje dochází ke změně, která způsobuje dočasný nesoulad nejen v oblasti tělesné, ale i duševní. V důsledku toho je vhodné, aby tato fáze byla dokončena před nástupem do školy. (Šimíčková-Čížková, 2010)

„Nástup do mateřské školy představuje pro dítě významný mezník v jeho životě, kdy se musí na určitou dobu odloučit od matky či jiných blízkých osob, které se doposud o dítě staraly.“ (Berčíková, Šmelová, Stolinská, 2014, s. 75)

Vstup dítěte do mateřské školy vnímáme jako „přechod v životě dětí a rodičů“. Tyto přechody souvisejí s událostmi v životě rodiny, do níž vnášejí určité změny. (Berčíková, Šmelová, Stolinská, 2014)

Jak uvádí Niesel, Griebel (in Berčíková, Šmelová, Stolinská, 2014) přechody se týkají zejména změny role dítěte, změny v identitě subjektu. Při přechodech se střídá pobyt dítěte mezi mateřskou školou a rodinou. Tyto přechody vyžadují zvládnání silných emocí a stresu.

1.1 Mateřská škola a změna identity dítěte

Pro život jedince ve společnosti je jeho identita nezbytně důležitá. S příchodem dítěte do mateřské školy dochází ke změně jeho identity, která souvisí s jedincovou vlastní zkušeností a současně s reflexí sociálního prostředí. V podstatě dítě dostává odpovědi na otázku: „Kdo jsem? Kam patřím?“ ze svého nejbližšího okolí. Na samotné tvorbě identity dítěte se podílí řada faktorů. Mezi ty podstatné řadíme pravidla, normy, hodnoty, ale i role v rámci sociální interakce. (Berčíková, Šmelová, Stolinská, 2014)

1.1.1 Význam MŠ pro dítě předškolního věku jako výchovně-vzdělávací instituce

Zákonem o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školským zákonem) se předškolní vzdělávání stává legitimní součástí systému vzdělávání. Představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání organizovaného a řízeného požadavky a pokyny MŠMT.

Koncepce předškolního vzdělávání je založena na týchž zásadách jako ostatní obory a úrovně vzdělávání a řídí se s nimi společnými cíli: orientuje se k tomu, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získávalo tak předpoklady pro své celoživotní vzdělávání, umožňující mu se snáze a spolehlivěji uplatnit ve společnosti.

Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat dítěti zajistit prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání má smysluplně obohacovat denní program dítěte v průběhu jeho předškolních let a poskytovat dítěti odbornou péči. Mělo by usilovat o to, aby čas prožitý v mateřské škole byl pro dítě radostí, příjemnou zkušeností a zdrojem dobrých a spolehlivých základů do života i vzdělávání. Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu. Jeho úkolem je proto rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat je k dalšímu poznávání a učení, stejně tak i učit dítě žít ve společnosti ostatních a přibližovat mu normy a hodnoty touto společností uznávané. (Smolíková, 2016)

Osobnostně orientované předškolní zařízení tvoří přirozený most pro přechod od nezávislého dětství k systematickému vzdělávání. Na plynulém přechodu se podílí celé předškolní období tím, že dává dítěti příležitost hrát si, jednat samostatně a tvořivě, ale také respektovat pravidla, naslouchat druhým a srozumitelně se vyjadřovat. Jestliže je dítě každodenně plynule a průběžně socializováno a kultivováno v běžných situacích, pak se jedná o nejlepší způsob přípravy na školu.

Příprava na školu nepředstavuje žádný specifický program orientovaný na konkrétní poznatky a zvyky, ale usiluje o přirozené rozvíjení a podněcování těch specifických možností a schopností, které jsou vývojově neopakovatelné a nenahraditelné. Příprava na školu neznamená, že chceme děti dostat na stejnou vývojovou úroveň a do stejné podoby. (Kolláriková, Pupala, 2001)

Předškolní vzdělávání se maximálně přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny a dbá na to, aby tato vývojová specifika byla při vzdělávání dětí plně respektována. Vzdělávání má být důsledně vázáno k individuálně různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí.

Předškolní vzdělávání by mělo nabízet vhodné vzdělávací prostředí, pro dítě vstřícné, podnětné, zajímavé a obsahově bohaté, v němž se dítě může cítit jistě, bezpečně, radostně a spokojeně a které mu zajišťuje možnost projevit se, bavit a zaměstnávat přirozeným dětským způsobem. (Smolíková, 2016)

1.2 Základní pojmy pedagogiky

1.2.1 Výchova

Obecně je výchova charakterizována jako činnost, která ve společnosti zajišťuje předávání „duchovního majetku“ společnosti z generace na generaci. Jedná se o zprostředkovávání vzorců a norem chování, komunikačních dovedností, hygienických návyků apod., jež se uskutečňuje od nejranějšího věku dětí prostřednictvím rodinné výchovy. V tomto smyslu je výchova v pedagogickém pojetí hlavní složkou procesu „socializace“. (Průcha, 2006) Socializace v podstatě znamená „začleňování“ jedince do společnosti. Jedná se o celoživotní proces zakončen smrtí.

V pedagogickém pojetí je výchova považována za záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti. Pedagogové hovoří o „utváření“ nebo „formování“ osobnosti a rozlišují výchovu rozumovou (formující intelekt

člověka), mravní (utvářející systém hodnot a norem jedince), tělesnou, uměleckou aj. (Průcha, 2006)

1.2.2 Vzdělávání

V obecné pedagogické teorii je pojem vzdělávání chápán jako proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů a hodnot, realizovaný prostřednictvím školního vyučování.

V teorii lze výklad slov „výchova“ a „vzdělávání“ oddělit, v praxi je to zcela nemyslitelné. Můžeme si to ukázat na příkladu školního prostředí – každý učitel při výkonu své profese zároveň vzdělává i vychovává. Z toho vyplývá termín „výchovně-vzdělávací proces“, který má vyjadřovat tuto propojenost. (Průcha, 2006)

1.2.3 Edukační realita, edukace, edukační prostředí

Termínem edukační realita označujeme skutečnost, ve které probíhají nějaké edukační procesy. Edukace je spolupráce lidí, popřípadě lidí a technického zařízení, kdy jeden subjekt předkládá učivo druhému subjektu a ten toto učivo zprostředkovává. (Průcha, 2006)

1.2.4 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2016, dále jen RVP PV) vymezuje závazné rámce pro jednotlivé etapy předškolního vzdělávání. Jsou v něm dány požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Pro mateřské školy je závazný a na jeho základě si každá škola vytváří svůj školní vzdělávací program a z něj pak třídní vzdělávací program. Je jakýmsi návodem, jak si vytvářet vlastní plány na základě daných východisek. Rozhodně nepředstavuje svazující dokument. Vzdělávací obsah je v RVP PV uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí. Každá oblast zahrnuje tyto vzájemně propojené kategorie: dílčí cíle, vzdělávací nabídku, očekávané výstupy a rizika. Níže jsou uvedeny dílčí cíle a čekávané výstupy (Smolíková, 2016) z jednotlivých oblastí, které považuji za nejdůležitější v rámci tématu, kterým se tato bakalářská práce zabývá.

a) Dítě a jeho tělo

Dílčí vzdělávací cíle: „*Osvojení si věku přiměřených praktických dovedností*“

„Zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky“

Očekávané výstupy: „ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s drobnými pomůckami, s nástroji, náčiním a materiálem, zacházet s grafickým a výtvarným materiálem, např. tužkami, barvami, nůžkami, papírem, modelovací hmotou).

„zvládat pracovní úkony (postarat se o pomůcky, uklidit po sobě, udržovat pořádek)“

„zacházet s pomůckami, drobnými nástroji, výtvarnými pomůckami a materiály, běžnými pracovními pomůckami“

V praktické části bakalářské práce jsou zařazeny výtvarné činnosti, které jsou součástí technické výchovy. Děti tvoří symboly Vánoc z cizích zemí za využití různých materiálů, technik a pomůcek. Hlavním cílem této oblasti je zdokonalování jemné motoriky.

b) Dítě a jeho psychika

Jazyk a řeč:

Dílčí vzdělávací cíle: „rozvoj komunikativních dovedností“

Očekávané výstupy: „vyjadřovat smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky“

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace:

Dílčí vzdělávací cíle: „rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření“

„posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.)

Očekávané výstupy: „postupovat a učit se podle pokynů a instrukcí“

„řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat nápady“

„vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech

Sebepojetí, city, vůle:

Dílčí vzdělávací cíle: „rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit“

Očekávané výstupy: „vyjádřit výtvarně své prožitky“

Výtvarné činnosti v praktické části práce jsou zaměřeny také na rozvoj tvořivosti, fantazie. Některé náměty více, jiné méně. Důležité je dítěti nebránit se nedržet přesně stanoveného postupu a umožnit mu vyjádřit se tvořivě a samostatně (a to jak verbálně, tak neverbálně). Samotná činnost v něm vyvolává určité pocity a postoje, které by dítě mělo být schopno vyjádřit.

c) Dítě a ten druhý

Dílčí vzdělávací cíle: „rozvoj kooperativních dovedností“

Očekávané výstupy: „spolupracovat s ostatními“

Tato oblast je zaměřená na rozvoj ohleduplnosti k ostatním, k jejich potřebám. Rozvíjí u dítěte schopnost tolerance a umění pomoci druhému, když je to potřeba. I tyto cíle jsou v rámci praktické části naplňovány.

d) Dítě a společnost

Dílčí vzdělávací cíle: „seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije“

„vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností“

Očekávané výstupy: „zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik (kreslit, používat barvy, modelovat, tvořit z papíru, tvořit a vyrábět z různých jiných materiálů, z přírodnin aj.)“

Bakalářská práce by měla celkově přispět k tomu, aby si děti osvojily poznatky a vytvořily vztah a postoj ke kultuře a tradicím týkajícím se Vánoc. Měly by mít povědomí o tom, že různé národy mohou vánoční svátky slavit jinak. Tyto skutečnosti mohou vyjadřovat prostřednictvím různých výtvarných technik.

e) Dítě a svět

Dílčí vzdělávací cíle: „poznávání jiných kultur“

„vytváření elementárního povědomí o širším kulturním a technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách“

Očekávané výstupy: „osvojit si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, zajímavé“

„mít povědomí o širším společenském, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte“

*„mít elementární povědomí o existenci různých národů
a kultur, různých zemích“*

Praktická část bakalářské práce, a značná část teoretické, je věnována právě tradicím a zvykům jiných kultur, jiných zemí. Jasně poukazuje na to, že zvyky a tradice adventu se mohou dle lokality lišit, že je každý národ může slavit jinak. Tímto práce podporuje naplňování i těchto cílů.

2 Vývojová specifika dítěte předškolního věku

Po třetím roce života jsou rozdíly mezi jednotlivci více patrné, je to dáno individuální odlišností, která se postupně zvětšuje. U každého dítěte tak může nastoupit daná vývojová fáze v jinou dobu a může mít jinou délku trvání. Pokud jsou odlišnosti více nápadné, můžeme hovořit o opoždění dítěte (ať už v oblasti inteligence, řeči, v motorice), nebo naopak o předčasné vyspělosti. (Příhoda, 1977)

V předškolním období dochází k velkým proměnám jak po stránce emocionální, sociální, ale i v procesech poznávacích a také v tělesných a pohybových funkcích. (Kuric a kol, 1986)

2.1 Tělesný vývoj a vývoj motoriky

V tomto období organismus roste poměrně rychle, a to cca o 5 - 10 cm ročně, naopak můžeme pozorovat jisté zpomalení v přibírání na váze (pouze 2 - 3 kg ročně). Tělo se vytahuje do výšky z předchozí typické baculatosti, vznikají disproporce mezi růstem hlavy, trupu a končetin. Kostí jsou měkké, ale prochází postupnou osifikací, ovšem stále nejsou dost pevné a tvrdé. To vede k nebezpečí vzniku ortopedických poruch. (Kuric a kol., 1986)

Díky intenzivnímu vývoji mozkové kůry se mění pohybové možnosti dítěte. Zdokonaluje se jak hrubá, tak i jemná motorika. Nejprve nás bude zajímat hrubá motorika. Na počátku tohoto období jsou pohyby nohou i rukou ještě málo ovladatelné, ale v průběhu vývoje se chůze automatizuje a u dětí se začne vytvářet individuální styl chůze. Dále se také zdokonalují pohyby, jako jsou skákání, běhání, pohyb po nerovném terénu nebo výstup po schodech. Na konci předškolního období dítě zvládne náročnější pohyby, které vyžadují složitou pohybovou koordinaci. Jedná se například o jízdu na kole, plavání, bruslení. (Šimíčková-Čížková, 2010)

Před vstupem do školy se dokončuje osifikace zápěstních kůstek, což umožňuje vývoj jemné motoriky, dochází k rozvoji manuální zručnosti. Ta umožňuje dětem manipulaci s výtvarným náradím, jako jsou tužka, nůžky; jíst příborem, chytat míč. Po čtvrtém roce života se vyhraňuje laterálita horních končetin a snižuje se počet dětí s nevyhraněnou lateralitou (ambidextrií). (Šimíčková-Čížková, 2010)

Jestliže bude dítě předškolního věku zaostávat v oblasti rozvoje jemné motoriky, znamená to pro něj obtíže v technické výchově především při obkreslování, vybarvování omalovánků bez přetahování, vystřihování (nebude pro něj snadné stříhat podle čar),

navlékání korálků, vyšívání, lepení drobných součástek a při dalších činnostech souvisejících s trpělivostí, a především přesností.

2.2 Vývoj poznávacích procesů

Myšlení dítěte v předškolním věku je charakteristické egocentrismem. Tento pohled na svět ovšem vede k nepřesnostem v jeho poznávání. Typická je také pro dítě v tomto vývojovém období aktuálnost, to znamená, že vnímá svět v takové podobě, v jaké se nachází nyní, nebo eventuálně jak si jej pamatuje. Dalo by se tedy říct, že dětské myšlení je vázáno na přítomnost. Dítě totiž ještě nedokáže pochopit, že pokud dojde k jakékoliv viditelné změně, nejedná se o jiný objekt. Pro dítě tento objekt pak ztrácí svou původní totožnost. (Vágnerová, 1996)

Dalším znakem myšlení dětí v tomto vývojovém období je fixace na vizuálně prezentovanou formu. Dítě není schopno se zaměřit zároveň na objekt jako celek a současně i na jeho detaily. Vždy si vybere buď předmět jako celek, nebo se zaměří na nějakou jeho vlastnost. Předškolní dítě jako subjekt poznání zapojuje do tohoto procesu i své prožitky a fantazii, což činí poznání méně přesným. Dítě si upravuje skutečnost tak, aby pro něj byla srozumitelná a jasná. Plete si skutečnost s fantazijními představami, ale ono samo je přesvědčeno o jejich pravdivosti. Mnohdy se jedná jen o krátkodobý vliv emoční bariéry, kterou dítě dokáže překonat. (Vágnerová, 1996)

Pozornost je zpočátku nestálá, ale postupně s rostoucím věkem se vytvářejí počátky záměrné pozornosti. Její stálost a úmyslnost nezávisí jen na věku dítěte, ale také na jeho temperamentových vlastnostech a druhu činnosti. Díky velkému rozvoji představivosti roste u dětí zájem o pohádky, jsou schopny souvisle reprodukovat její děj, popisovat prožitky apod. Svou představivost děti uplatňují například i ve výtvarných činnostech, popřípadě v námětových hrách. (Šimíčková-Čížková, 2010)

Pokud dítě není dostatečně vyspělé v oblasti pozornosti, bude mít nejen v technických činnostech značné problémy udržet koncentraci po delší dobu. Typická pro něj bude nutkavost činnosti střídát, odbíhat od rozdělané práce apod.

2.3 Emocionální a sociální vývoj

V předškolním věku se dítě učí, jak by se mělo chovat ve společnosti. Jedná se o rozvoj prosociálního chování, tedy takového chování, které respektuje ostatní. Pokud má dítě dobře uspokojenou potřebu jistoty a bezpečí, pak má k rozvoji prosociálního chování

velmi vhodné podmínky. Dále se na rozvoji tohoto chování podílí i kognitivní kompetence, kdy dítě na konci předškolního věku je schopno podívat se na věci i z jiného úhlu pohledu, tedy je schopno chápat i potřeby jiných lidí. Nesmíme opomenout ani učení nápodobou, protože pokud nemá ve své rodině vhodný model chování, nemůžeme od dítěte očekávat, že by se chovalo žádoucím způsobem. (Vágnerová, 1996)

V tomto věku emoce rychle vznikají a stejně rychle zanikají. Střídají se krajně odlišné city, dítě neumí tyto city tlumit ani zastínit. Citové reakce jsou nepřiměřenou reakcí na podnět, který je vyvolal. Charakteristickým rysem dětských citů je afektivnost a impulsivnost. Důležité jsou v tomto věku kladné citové reakce, které mají dobrý vliv na budoucí psychický vývoj. Pokud dítě prokazuje smích, který je považován za kladný citový projev, pak se jedná o emočně zdravého jedince. (Kuric a kol., 1986) Typický je také rozvoj smyslu pro humor, vztek a zlost ustupují do pozadí, projevují se například při neúspěchu. Okolo čtvrtého roku můžeme ještě u dětí zpozorovat strach z neznámého prostředí, z cizích lidí, který ale pomalu ustupuje. Starší předškolák se obává fantazijních nereálných postav. Z vyšších citů se začínají rozvíjet city estetické i etické. Děti si uvědomují krásno (například při čtení pohádky, poslechu hudby), začínají chápat rozdíly mezi dobrem a zlem, uvědomují si, co smí, a co naopak ne.

Sociální city se vyvíjejí ve vztahu k vrstevníkům a také ve vztahu k dospělým. Ke vztahu k vrstevníkům narůstá potřeba sociálního kontaktu, dítě potřebuje partnera ke hře. Vytváří si vztah i k sobě samému, tento vztah je založen na egocentrismu. (Šimíčková-Čížková, 2010) Dospělý dítěti poskytuje pomoc, poučení, ochranu a oporu. Pokud dítě nemá uspokojeny tyto potřeby, je ohrožen jeho citový vývoj. Před cizími bývá dítě často ostýchavé. Styk s vrstevníky většinou probíhá v rámci hry, kdy si dítě partnera volí spíše náhodně. Při kolektivních hrách můžeme zpozorovat, že dítě dává určitým dětem přednost, ustupuje jim, naopak se může objevit i agrese, pokud pociťuje vůči dítěti nesympatie. Koncem tohoto období se ale dítě snaží vyhovět požadavkům osob z okolí, přizpůsobit se. (Kuric a kol., 1986)

Nedostatky v sociálním vývoji můžeme v technické výchově vyzorovat především z nechuti dítěte spolupracovat na společném cíli. Raději se bude stranit a dělat všechno sám. Na prosby o radu a pomoc nebude reagovat kladně, popřípadě nebude reagovat vůbec. Vždy bude upřednostňovat samo sebe, své potřeby nad ostatními. Co se týká emocionality, pak při neúspěchu budou značně převažovat agresivní reakce, zuřivost, pláč a smutek. Hůř se bude vyrovnávat s prohrou a neúspěchem, bude mít menší trpělivost. (Šimíčková-Čížková, 2010)

3 Význam technické výchovy v předškolním věku

Technická výchova, neboli též pracovní činnosti, slouží ke kultivaci jedince, k rozvoji jeho myšlení, paměti, tvořivosti, k rozvoji kooperace, vzájemné tolerance, respektu a komunikace. Jedinec se pracovní činností uklidní, nechá vyplavit agresivní sklony. Technická výchova rozvíjí dítě jak po stránce fyzické, tak psychické.

Za hlavní úlohy technické výchovy lze považovat vytváření kladného vztahu k pracovním činnostem a tvořivého postoje, osvojování si základních praktických návyků, poznávání různých druhů materiálů a jejich vlastností. Žáci se při své práci učí správnému použití nástrojů, pomůcek a nářadí, zároveň se snaží dodržovat zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Technická výchova vede jedince k vytváření kladného postoje k technice, poskytuje prostor pro samostatnou tvořivou činnost, a především prostřednictvím různého materiálu rozvíjí u žáků fantazii, intelekt, myšlení, smysl pro spolupráci, nervosvalovou koordinaci a technickou představivost. (Novotný, Honzíková, 2014)

Techniku lze vnímat ze dvou protikladných úhlů pohledu, jednak se jedná o něco, co nám usnadňuje každodenní život, obohacuje nás to, rozvíjí, na stranu druhou může technika být něčím, co ohrožuje náš život na planetě a ohrožuje nás jako jedince. Hranice mezi vnímáním techniky jako „kladné“ nebo „záporné“ je velmi tenká, dosti individuální. Důležité je u dítěte vybudovat aktivní a kritický vztah k technickému pokroku, neboť se nelze tomuto pokroku vyhnout ani jej ignorovat. (Stolinská, 2015)

3.1 Funkce technické výchovy

Technická výchova je významná pro rozvoj inteligence. Podle Gardnerovy typologie rozlišujeme osm typů inteligence. Jedná se například o logickou inteligenci, která se v rámci technické výchovy rozvíjí kladením zvědavých otázek, řešením problémových úloh, odhadováním. Jazyková inteligence je rozvíjena schopností porozumět symbolům, návodům, zapamatovat si technické pojmy. Důležitou roli hraje také tělesně-pohybová inteligence, schopnost pracovat koordinovaně, rozvíjet jemnou motoriku. Vhodnými činnostmi k rozvoji této inteligence v rámci technické výchovy jsou modelování, navlékání, sestavování objektů. Co se týče personální a intrapersonální inteligence, ta je rozvíjena v rámci spolupráce ve skupinách, komunikace, navozováním přátelských vztahů, rozvojem sebepojetí, sebereflexe. (Stolinská, 2015)

3.2 Tvořivost dětí předškolního věku

S tvořivostí jako takovou se člověk nerodí, je třeba ji probouzet, rozvíjet a zdokonalovat. Tvořivé jednání představuje řadu náročných činností, souvisí s psychickým vývojem dítěte, podílí se na něm celá osobnost dítěte a současně je důkazem toho, jak moc je dítě schopno využívat fantazii a rozum. Tvořivost dítěte ovlivňuje celkové klima okolního prostředí a jeho vybavenost. (Kolláriková, Pupala, 2001)

Významným znakem tvořivosti je objevování a vynalézání nových řešení, nespokojenost s daným řešením (stavem) a nutková potřeba toto řešení měnit, zkoušet, hledat jiné cesty. (Nádvorníková a kol., 2014) Tvořivost bývá často pokládána za oblast spjatou pouze s uměleckou činností, avšak tvůrčí činnost je nutnou výbavou každého člověka, který ji využívá například v kolektivních sportech, výzkumu, ale i třeba při obyčejném vaření či zařizování vlastního pokoje (bytu). Kdyby nebyli tvůrčí jedinci, jak by se vyvíjela věda? Proto je nutno u člověka tvořivost podporovat a rozvíjet. (Lokšová, Lokša, 2001)

Tvořivost ovlivňuje zvědavost, touha něco poznávat, pátrat po tajemnu; představivost, tedy schopnost snít, vidět něco, co ještě nikdo neviděl; složitost – hledat smysl; a dále je tvořivost ovlivněna riskováním, odvahou k odhadům, domněnkám. (Roučková, 2003)

3.3 Metody technické výchovy

Ve školách stále převažuje slovně názorné pojetí výuky – tedy verbální předávání poznatků. V praxi to znamená, že je žák spíše pasivním subjektem, který pouze poslouchá, pozoruje, vštěpuje si do paměti a reprodukuje. Naštěstí existuje mnoho možností, jak výuku přizpůsobit aktuálním požadavkům. Jedna z těchto možností je konstruktivistická koncepce učení, která klade důraz na aktivitu žáka, kterou si sám vytváří své vědění. Tento proces je založen na aktivním řešení problémů, hledání nejlepších možných cest k vyřešení těchto problémů. Vyučující přestává být pouze zprostředkovatelem informací, ale jeho role se mění v „podporovatele“ učení jednotlivců. (Novotný, Honzíkova, 2014)

Další možností, jak se více zaměřit na aktivitu žáka ve vyučovacím procesu, je metoda projektového vyučování. Problémy, které žáci řeší v projektovém vyučování, mohou, ale nemusí vycházet z obsahu učiva, ale důležité je, aby vycházely především ze života, z vlastních zkušeností. Řešení těchto problémů může probíhat ve skupinách žáků, kteří projevují vlastní zájem o tuto problematiku, zároveň k řešení jsou nutné znalosti z více předmětů. Výsledkem může být produkt, referát, výkres, model a jiné prezentace.

Kooperativní vyučování spočívá v práci v malých skupinkách, řeší společně úkoly,

osvojují si potřebné znalosti, praktické činnosti v atmosféře tolerance, respektu a spolupráce. Hodnocení žáka se odvíjí na výkonu celé skupiny. Mezi znaky kooperativního učení patří pozitivní vzájemná závislost členů, důvěra, spolupráce, komunikace, ochota spolupracovat. Radost z dosaženého cíle je o to větší, pokud je sdílená ve skupině. Ideální počet žáků ve skupině je 6 – 8. Skupiny mohou být vytvořeny na základě vlastního rozhodnutí žáků, náhodně podle rozhodnutí učitele, popřípadě může učitel skupinky vytvořit podle určitých kritérií. (Honzíková, Sojková 2014)

3.4 Hra

Hra je hlavní činností dítěte, prostřednictvím které probíhá proces socializace. Je to specifická činnost, která se liší od práce a učení. Hrou se člověk zabývá celý život, ale důležitá je především v předškolním věku, kdy pro dítě představuje velkou potřebu. Prostřednictvím hry nám odhaluje jeho vnitřní svět, prožívání. Dítě při hře nechce být omezováno, potřebuje cítit pocit volnosti. Hra musí být pro dítě zábavou, jinak ztrácí význam. (Kuric a kol., 1986)

Rozlišujeme mnoho druhů her, nejoblíbenější jsou v předškolním věku hry tematické, konstrukční a pohybové. Hry tematické (námetové) jsou hry „na něco“. Na maminku, na doktora, na obchod apod. Zde jsou děti inspirovány činnostmi dospělých a různými ději ze svého prostředí. Děti jsou jen inspirovány činnostmi dospělých, to znamená, že to, co reprodukují ve svých hrách, nemusí odpovídat přesné skutečnosti, ale mohou si ji upravit podle svých vlastních představ. Námetové hry podporují rozvoj fantazie dětí, kdy využívají jakousi formu substituce předmětů – kousky natrhaných papírů znamenají peníze, míč se promění v miminko apod. Konstituční hry se soustředí na to, aby docházelo vždy ke vzniku něčeho nového z různých materiálů. Rozvíjejí jak tvořivost a myšlení, tak pohybové schopnosti. Tento typ her podporuje rozvoj schopnosti stanovit si cíl a následně volit vhodnou cestu k dosažení tohoto cíle. Hry pohybové rozvíjí především orientaci v prostoru. Jsou u dětí velmi oblíbené. (Šimíčková-Čížková, 2010)

S rostoucím věkem dítěte se zvyšuje náročnost na opravdovost hračky a na spolupráci s ostatními dětmi. Zároveň se ale snižuje závislost na hračce. Ve hře jsou také více viditelné rozdíly dané pohlavím dětí (výběr hraček, náměty her, výběr partnerů ke hře). Výrazné jsou projevy temperamentních vlastností, jelikož zatím nejsou ovlivněny vůlí. Koncem předškolního věku dítě vidí rozdíl mezi hrou a prací, kdy už nechce „prát jen jako“, ale vyžaduje tuto aktivitu vykonávat i v reálné činnosti. Před vstupem do školy se formují

první pracovní návyky, „práce“ je pro dítě příjemnou činností, pohlíží na ni v kladném slova smyslu. (Šimíčková-Čížková, 2010)

Hra dětí slouží také jako prostředek k uspokojování základních lidských potřeb. Jednak jsou to fyziologické potřeby – potřeba pohybu. Dále pak potřeba bezpečí – kdy dítě prostřednictvím hry uniká před stresovými situacemi a různými požadavky; potřeba sounáležitosti – tato potřeba je naplňována díky spoluhráči, skupině spoluhráčů nebo souhře s rodiči. Společná radost z činnosti je mnohonásobně větší než radost individuálně prožívaná; potřeba uznání a úspěchu – je naplněna hrou, opakováním dané činnosti je možné obnovit její dosažení. Dítě přemýšlí o svém úspěchu či neúspěchu, opravuje své postupy – hra má aktivizující účinek na výkon dítěte. Dále dochází k uspokojování kognitivních potřeb – dítě touží po poznání, zkoumání, zkoušení, přemýšlí o postupu, snaží se jej zapamatovat, sdělit výsledek; estetické potřeby – dítě je naplňuje díky originálnímu postupu, použití barev, tvarů dramatického ztvárnění. Potřeba seberealizace je nejvyšší lidská potřeba, kterou potřebujeme uspokojit. Dítě tuto potřebu prostřednictvím hry uspokojuje, zkouší si vše, co ho zajímá, pozoruje a zažívá, uzpůsobí hru svým představám a touhám tak, aby ho aktivita bavila. (Kofátková, 2014) Hra dítě rozvíjí po všech stránkách osobnosti. Vede ho k učení, sebeutváření, socializaci, rozvíjí jeho tělesný systém. Má také funkci motivační, tvořivostní, rekreační, diagnostickou, terapeutickou. (Suchánková, 2014)

3.5 Hračka

V užším pojetí představuje hračka hmotný předmět, který podněcuje hru a je pro ni speciálně určený. Dítě si však hračku volí v závislosti na prostředí. Pokud ve svém okolí momentálně žádnou speciální hračku nemá, vytvoří si ji z čehokoliv, např. krabice představuje boudu pro psa, poklička od hrnce volant, venku využije listí, kamínky, hlínu jako jídlo, stavební materiál. V širším pojetí je tedy hračkou vše, co děti využijí při své hře. (Suchánková, 2014)

Při výběru hračky bychom měli dbát na její bezpečnost, trvanlivost, tvar, odolnost, velikost a věk dítěte. Pro dítě je rozhodující při výběru hračky především její nápaditost, barevnost, tvar, materiál. Jinou hračku si vyberou dívky a jinou chlapci – výběr hračky je tedy ovlivněn pohlavím dítěte.

3.6 Technická hračka

Technickou hračkou rozumíme takovou hračku, ve které jsou použity technické prvky, nebo samotná hračka zobrazuje technický objekt. Úkolem takové hračky je zprostředkovat dětem techniku a technické informace, které nás obklopují v každodenním životě. Při hře s technickou hračkou si dítě vytváří k technice kladný vztah, bere ji jako součást svého života a učí se, jak techniku ovládat. (Roučková, 2001). Mezi technické hračky můžeme zařadit stavebnice, které rozvíjí soustředění, prostorové vnímání, řešení problémů a tvořivost. Hračky podporující rozvoj manuální zručnosti rozvíjejí také orientaci, myšlení, vnímání, paměť a představivost. Dítě si prostřednictvím těchto hraček uvědomuje pravidla, zásady a poznatky z pracovního prostředí dospělých, a to vede k lepšímu zapojení dítěte do světa, kterým je obkloповáno, a také k jeho snazší socializaci. (Mišurcová, 1980)

4 Vánoční čas v ČR

4.1 Advent

Slovo advent pochází z latinského advente, tedy přicházet. Advent je obdobím soustředění a předvánočního úklidu nejen v domácnosti, ale i v duši člověka a v jeho vztazích ke druhým lidem. Teprve po takovém vnitřním „úklidu“ mohou být svátky plné pokoje, radosti a dárky jsou pak znamením porozumění. (Honzíková, 2005) Advent je svátek, který nastává první neděli po 26. listopadu, kolem svátku svatého Ondřeje, je to tedy svátek pohyblivý. Trvá čtyři týdny a na jeho začátku se hlavně v kostelích vyráběly adventní věnce. Ty tvořilo zelené chvojí, větvičky a čtyři svíce, které měly nejčastěji fialovou nebo růžovou barvu podle roucha, jež si pan farář oblékal při třetí adventní neděli.

Období adventu znamenalo dříve pro mnoho lidí období půstu, nepřejídání se, dospělí nepili alkohol, nekonaly se žádné slavnosti, ale na druhou stranu si odpočali od tvrdé práce na poli a připravovali se na vánoční čas. Jelikož už byla venku brzy tma a udeřily tvrdé mrazy, lidé se scházeli především ve svých světničkách, kdy ženy předly len a muži věnovali čas opravám porouchaných nástrojů či pletli nové košíky a ošatky. Byl to čas, na který se těšily především děti, protože si mohly vylézt na vyhřátou pec a poslouchat různé příběhy a povídky dospělých. Hospodyňky v tomto období uklízely světničky, chystaly zásoby, pekly vánočku, koláče a chleba. (Pitrová, 2016)

Čekání na něco hezkého je vždy dlouhé, a proto aby dětem těšení se na Štědrý den rychleji utíkalo, vyráběly se adventní kalendáře. Tento kalendář v sobě na každý den adventu ukrýval nějaké překvapení pro děti, které do něj rodiče schovali. (Honzíková, 2005)

Důležitou součástí adventu byly i ranní mše zvané roráty. Lidé na ně vstávali časně z rána, zachumlali se do teplých kabátů a s lucernou se vydali na cestu do kostela. Po ranní bohoslužbě se děti mohly ještě schovat do postele, aby se zahřály a dospaly to, co za noc nestihly. (Pitrová, 2016)

4.2. Svatá Barbora

Svatá Barbora byla dcerou bohatého kupce, který ji chtěl ochránit před okolním světem, a tak svou nebohouslou dceru uvěznil ve věži. Barboře se podařilo utéct. Jejímu otci se nelíbilo, že uvěřila v křesťanský život, proto ji nechal zajmout a následně setnout hlavu.

Traduje se, že večer před svátkem svaté Barbory, sestoupí na zem takzvané Barborky po žebřících, které spustí z nebe svatý Petr. Barborky byly oděné celé v bílém, nebylo jim vidět do obličeje, který měly překrytý vlasy nebo jinak zamaskovaný. Vlasy měly

ozdobené zeleným věnečkem a dlouhé šaty zas zdobila červená mašle. Barborky se postaraly o to, aby byly hodné děti odměněny, ty zlobivé vyšlehány pod slibem, že se do příště polepší. (Pitrová, 2016)

4.3. Svatý Mikuláš

Svátek svatého Mikuláše je datován na podvečer 5. prosince. Děti po setmění vyhlížely z okna ze světničky Mikuláše, který měl sestoupit z nebe na zem po zlatém laně. Měl mít s sebou i velký vůz plný cukrovinek a jiných dárečků. Pokud ho na nebi neviděly, nezbývalo jim nic jiného než čekat, až uslyší čertovy řetězy drnčící na zápraží a andělský zpěv. Mikuláš byl muž vysoké postavy, s dlouhými bílými vousy, biskupskou čepicí, berlou v jedné ruce a knihou hříchů v ruce druhé. Spolu s ním přišli čerti s huňatým kožichem, dlouhým ocasem, zlověstně vypadajícími rohy, které jim vyčnívaly z kudrnatých vlasů. V ruce měli ještě řetězy nebo pytle na zlobivé děti. Pro ty hodné děti tu byli ještě hodní andílci oděni v bílých šatech, s hvězdičkou na čele a dlouhými zlatými vlasy. Nejprve se Mikuláš dětí tázal, zda nezlobily rodiče, jestli jim doma pomáhají a jestli se modlily. Mikuláš měl všechny jejich hříchy zaznamenané u sebe ve velké knize hříchů, takže nebyl problém „zlobivce“ odhalit. Zlobivé děti slibovaly, že se do příště polepší, ty hodné dostaly dobroty od andílků. Na nezbedy připadly staré brambory, cibule či řepa. Pokud toho měl Mikuláš se svým doprovodem hodně, mohlo se stát, že do setmění nepřišel, ale pouze zanechal dětem dobroty v připravené punčošce. Děti byly tuze zvědavé, jestli v ní něco najdou, nebo jestli Mikuláš opravdu ví o jejich neplechách, a v punčošce nic nebude. Vedle Vánoc byl svátek Mikuláše jedním z nejoblíbenějších svátků, těšili se na něj jak děti, tak dospělí. (Pitrová, 2016)

4.4 Svatá Lucie

Lucie se v předvečer 13. prosince vkrádaly do stavení zkontrolovat, zda děti dodržují půst, zdali dodržují modlitbu a jestli mají maminky ve světničce uklizeno. Byly oděny celé v bílém, jejich dlouhé šaty jim sahaly až po kotníky a na obličejích měly plachetku nebo dlouhý zobák. Tiše vstupovaly do místnosti a šeptaly větu: „Jdu, jdu, noci upiju.“ Dětem naoko hrozily nožem, že jim zkontrolují břicho, jestli se nepřejídají, maminkám zas husím brkem kontrolovaly čistotu v místnosti.

Věřilo se, že Lucie mají kouzelnou moc, že dokážou od lidí odehnat zlé čarodějnice. Proto mohly svěcenou bílou křídou udělat na dveře do chléva tři křížky, aby zlou moc odehnały. (Pitrová, 2016)

4.5 Štědrý den

Štědrý den připadá na 24. prosince a byla mu přisuzována čarovná moc. Světnice byly již uklizené a připravené na tuto chvíli. Taktéž vánočky, koláče a pletence byly dopředu napečené. Místo vánočního stromečku, který je typický pro tento svátek v dnešní době, měli lidé uvnitř místnosti malé jesličky. V některých rodinách se stavěl betlém, jinde se zas zdobila zelená větvička sušeným ovocem, perníčky či oříšky a zavěsila se špičkou dolů nad slavnostním stolem.

Jelikož se v tento magický den mohly vracet duše zemřelých, které měly rády klid, bylo potřeba, aby se lidé k sobě chovali pěkně, nehádali se a nedělali zbytečný hluk, jinak by totiž duše nemusely přijít.

Pokud lidé chtěli vidět zlaté prasátko, drželi od rána půst. Štědrovečerní večeře začínala tehdy, když na obloze vyšla první hvězda. Nejprve se všichni pomodlili, nikdo nesměl od stolu odejít, pokud to hospodář nepovolil. Jako první se podávaly oplatky pomazané medem, následovala hrachová nebo čočková polévka s krajícem chleba a poté pohanková kaše a pokrm zvaný kuba, který byl složen ze sušených hub a krup. Jako „dezert“ se servírovala vánočka, jablíčka či oříšky. Ryba se na talíři objevovala jen velmi zřídka, jelikož byla pro obyčejný lid moc drahá. Tam, kde bylo hodně rybníků, tedy i ryb, si ji lidé dávali především pečenou, ale bez bramborového salátu! Část večeře se dávala zvířatům (krávám, slepicím, králíkům) a část do sadu k ovocným stromům, to mělo zajistit pevné zdraví dobytku a bohatou úrodu stromů.

Po večeři následovala zábava, rozkrajování jablíček a hledání hvězdičky (štěstí v dalším roce), popřípadě křížku (smůla). Pouštěly se lodičky se svíčkou, které prozradily, zda rodina zůstane pospolu, nebo z ní někdo odejde - pokud se lodička vydala jiným směrem. Věštil se osud z mísy s vodou, do které se nalilo roztavené olovo, a tak vznikly útvary, které mohly vypovědět něco o tom, co lidi potká příští rok. Dárčky typické pro dnešní dobu se nenadělovaly, to až mnohem později mohly děti najít nějakou drobnost u jesliček. Na samotném závěru dne se rodina vydala na půlnoční mši do kostela, kde oslavili narození Ježíše. (Pitrová, 2016)

4.6 Boží hod vánoční a svatý Štěpán

Boží hod vánoční připadá na 25. prosince. Lidé si mohli přispat, vařilo se jen to nejnnutnější, jelikož vše už bylo připravené, nesmělo se příst. Po chaloupkách chodili pastýři s betlémy a vyprávěli lidem o narození Ježíška. Na druhý svátek vánoční, tedy na svatého Štěpána, který připadá na 26. prosince, bylo veselo. Příbuzní se navzájem navštěvovali, děti

obcházely chaloupky a koledovaly. Za zpěv či říkanku dostaly dobroty nebo drobný penízek. Někdy se takto snažili přivydělat i chudí lidé, kteří vyrazili koledovat zároveň s dětmi. (Pitrová, 2016)

4.7 Koleda

Koledy neodmyslitelně patří k svátkům vánočním. Jsou jimi označovány jak náboženské písně o narození Krista, tak i celý tradiční obchůzkový obřad, který často obsahuje i lidové vánoční hry nebo výstupy. Koledou se nazývala i výslužka, kterou koledníci za své vystoupení dostali. (Honzíková, 2005)

4.8 Tři Králové

Období Vánoc je zakončeno svátkem Tří králů, a to konkrétně 6. ledna. Koledníci, kteří obcházeli stavení, byli vítáni, protože se věřilo, že přinášejí do domu štěstí a příslib úspěšného příštího roku. Spojení tohoto dne s oslavou Tří králů sahá až do pozdější doby. Podle Bible se jednalo o „mudrce z východu“, kteří přišli složit poklonu Ježíšovi a přinesli mu dary. Od 12. století jsou uváděna jména Kašpar, Melichar a Baltazar. Při návštěvě každého stavení nechají na dveřích křídou napsaná písmena K+M+B a s nimi i daný letopočet. (Honzíková, 2005)

5 Vánoční čas v cizích zemích

5.1. Anglie

V Anglii se ve vánočním čase nesetkáme se sněhem, který je pro naši zemi typický. V této zemi je charakteristický déšť a mlha. Stejně jako u nás se ale peče. Na stůl je servírován krocan s kaštanovou nádivkou a proslulý pudink. Krocan je údajně nejlepší, pokud se dva týdny krmí jen namočenou houskou do whisky. Jeho maso je pak vynikající. Samotné Vánoce vypadají spíše jako karneval, protože koledníci obcházejí stavení v různém přestrojení s papírovými čepicemi na hlavách. (Koutský, 1994)

5.2 Argentina

Argentina je zemí, která leží v Jižní Americe. V celé této oblasti milují o Vánocích konzumovat slepičí polévku a pečený ocas z leguána. Přímo v zemi Argentina, u řeky, která se nazývá Amazonka, lidé pečou koláče z pštosích vajec. (Koutský, 1994)

5.3 Austrálie a Nový Zéland

V těchto zemích Štědrý den připadá na období, kdy je v těchto oblastech léto. Lidé vyrážejí na pláž na piknik, užívají si moře a k tomu jim hrají kapely ve vánočních průvodech. Santovy saně táhnou klokani, protože sobům by zde bylo horko, a místo smrčku, který bychom na pláži marně hledali, zde místní obyvatelé zdobí rostlinu s velkými červenými květy, zvanou pōhutukawa, s českým názvem železnec ztepilý. (Medková, 2015)

5.4 Brazílie

Tento jihoamerický stát nemá jednotný národ, žije zde spousta Španělů, Portugalců, Italů, Němců, černochů, Indiánů, ale také například Japonců. Tato národností různorodost se projevuje i ve vánočních oslavách. Protože se ale všichni považují za Brazilce, najdeme zde i pár společných znaků. V Brazílii bychom na Vánoce nenašli sníh, tady a v tomto čase všem kůži zahřívají sluneční paprsky a místo sněhových vloček je ochlazují dešťové kapky. Místní obyvatelé zdobí umělé vánoční stromečky (živé jehličnany si můžou dovolit jen ti opravdu nejbohatší) co možná nejbarevnějšími ozdobami. Zažívají velký vánoční i povánoční stres, a to z důvodu jejich velikorysostí a početnosti rodin. Brazilci chtějí své blízké potěšit, vybrat vhodný dárek, ale na druhou stranu se těžko po vánočních oslavách smírují s prázdnými kreditními kartami. Na štědrovečerní večeři si pochutnávají na pečeném krocenu, ovoci, mořských rybách a sladkých zákuscích. Také je pro ně typická návštěva mše

v kostele nebo návštěva náboženského shromáždění pod otevřeným nebem. (Vavřínová, 2002)

5.5 Bulharsko

V Bulharsku se Vánoce slaví 6. ledna. Dárky nosí děda Koleda a dává je pod nazdobený stromeček. Před štědrovečerní večeří se dodržuje tradice, kdy hlava rodiny po zemi rozloží slámu, která má připomínat chudobný chlév, kde se narodil Ježíšek. Na slámu hospodyně rozprostře pokrývku, na kterou naskládá mísy s jídlem. Nejstarší z rodiny tyto pokrmy požehná a začíná vánoční hostina, která se skládá z vepřového masa, čočky, fazolí, rýže a zelí. Naši tradiční vánočku Bulhaři vyměnili za sladké pečivo tvarově připomínající kroužky. (Vavřínová, 2002)

5.6 Dánsko

Pro Dánsko jsou znakem přicházejících vánočních svátků adventní věnce, jejichž typické čtyři svíce mají symbolizovat čtyři období lidského života, a to dětství, mládí, dospělost a stáří. Na dárky se zde speciálně dbá, kupují se s několikaměsíčním předstihem. Říká se, že čím větším je dárek pro obdarovaného překvapením, tím bude jeho budoucnost šťastnější. Vánoční stromeček je ozdoben drobnými dárky a cukrovím. (Vavřínová, 2002)

Také bývá ozdoben norskými vlajkami, protkanými srdci (ať už z papíru, vlny či jiného materiálu), svíčkami nebo světýlky a ozdobami ze slámy. (Christmas in Norway [online]) Zdobí se zde především smrček, ale dost často bývají nahrazovány umělohmotnými stromečky. Často také Dánové kupují malé stromečky v květináčích, které na Vánoce ozdobí a na jaře zasadí do volné přírody, popřípadě do místního parku, který má k tomuto účelu vyhrazená místa.

V některých oblastech Dánska se dodržuje tradice vítání „vánočního posla“. Posel zaklepe na dveře a v ruce má speciální dárek – kytici slaměnek, otep sena, velkou krabici nebo poštovní balíček, který je zabalený alespoň ve dvaceti vrstvách balicího papíru, aby se obdarovaný při jeho rozbalování pěkně zapotil. Dárek určitým způsobem charakterizuje danou osobu, její povahovou vlastnost, zvyk, chybu. Zároveň dárek musí být vtipný, takže například upovídaný člověk dostane kladku bez klíče, ti co rádi pijí alkohol, láhev čisté vody apod. Na štědrovečerní večeří se servíruje kachna, husa, vepřová pečeně s červeným zelím, horká rýže politá studeným mlékem, teplá šunka, treska s ředkvičkou a jako dezert sladký rýžový nákyp se zapečenou mandlí. Kdo tuto mandli najde, dostane speciální dárek zvaný Julemand. (Vavřínová, 2002)

5.7 Etiopie

V Etiopii jsou Vánoce hned po Velikonocích druhý největší náboženský svátek, proto se zde jako největší součást oslav chodí do kostela. Štědrý den připadá na 7. ledna, protože zde stále používají starý juliánský kalendář. Na mši se lidé scházejí už kolem čtvrté hodiny ranní, oděni v tradičních oděvech zvaných shammy. Po mši se rodiny scházejí k oslavám, muži hrají pozemní hokej zvaný genna a ženy připravují tradiční jídlo. Jelikož Vánoce jsou tu oslavou především narození Krista a setkání rodin, hledali bychom zde vánoční stromeček a dárky od Ježíška marně. Ale pravdou je, že děti občas malý dáreček dostanou. (Medková, 2015)

5.8 Finsko

Ve Finsku lidé nemají nouzi o bílé Vánoce. Příprava na vánoční svátky začíná již 6. prosince, a to konkrétně tím, že si lidé doma zapálí svíci za oknem. Tímto činem údajně dle starých zvyků zabránili příchodu polární noci a dali tak světu najevo, že žijí. Dárky nepřináší Ježíšek, ale děda Joulu. Každého dítěte se zeptá, zda bylo hodné a nezlobilo, a pokud to rodiče potvrdí, pak teprve děti dostanou dárečky. Dospělí si o Vánocích posílají květiny a podle tradice věší na strop složité obrazce vytvořené ze slámy. Tyto obrazce se nazývají „himmeli“. Na stole by mělo být trochu slámy a klasy, na balkóně zase oves, aby ptáci mohli s lidmi přežít krutou zimu. (Koutský, 1994)

Protože Finové jsou národem, pro který je typické saunování, tak tato aktivita nesmí chybět ani na Štědrý den. Po vydatné sauně Finy čeká večeře, jejíž součástí je i mléčná kaše ukrývající mandli, která má lidem přinášet štěstí. (Medková, 2015)

5.9 Francie

Ve Francii má nadílku na starosti Pére Noël, který chodí za dětmi až 25. prosince ráno. Děti píšou dopisy Noělovi, ve kterých mu sdělují, co by si přály dostat. Ten poctivě odpovídá, (spíše tedy úředníci na francouzských poštách), že se pokusí dárky sehnat. Na slavnostním stole nesmí chybět krocán na kaštanech a „la buche“. V překladu to znamená „poleno“, jedná se o piškotový válec politý čokoládou. Dříve se tento pohanský zvyk oslavy slunovratu slavil tak, že se do krbu přiložilo pěkné poleno. (Koutský, 1994)

5.10 Itálie

V Itálii se na Štědrý den většinou pracuje, a tak se stromeček zdobí až večer. Na dárky si děti musí počkat do 7. ledna, kdy jim je donese ježibaba Befana. (Koutský, 1994)

5.11 Izrael

V Izraeli leží město Betlém, což je místo narození Ježíše Krista. Na Vánoce se sem sjíždějí věřící z celého světa. Celý den městem procházejí průvody školních kapel ve slavnostních uniformách. Všude jsou situovány velké obrazovky, na nichž pak lidé mohou sledovat slavnostní bohoslužbu. (Medková, 2015)

5.12 Japonsko

V Japonsku se Vánoce příliš neslaví, protože Štědrý den je zde běžným pracovním dnem. Mladí lidé ale nechtějí být připraveni o možnost něco slavit, proto se vydávají na slavnostní večeri. Jelikož tradičním vánočním jídlem se stalo obalované kuře, bývá večere situována do fast foodu zvaného KFC. Vánoční stromečky mají zde miniaturní podobu, aby se daly postavit na stůl. Na těchto stromečcích jsou navěšené origami ozdoby. Zamilovaní si dávají dárečky a jedí jahodový dort. (Medková, 2015)

5.13 Mexiko

Celé oslavy vánočního času začínají v Mexiku již 12. prosince, kdy se oslavuje Panna Maria Quadalupská, zároveň mají svátek tento den všechny Marie v Mexiku. Tento den se koná největší pouť samotné Ameriky, a to na pahorku nad Mexikem. K vyvrcholení svátků dochází 24. prosince, kdy končí devítidenní období zvané „Posada“. Tento název pochází ze španělštiny a znamená zájezdní hostinec. V praxi to znamená, že devět rodin tráví devět večerů při společné večeři. Každý večer je hostitelem někdo jiný. Kolem domu, v němž je přichystáno občerstvení dané rodiny, zbývajících osm rodin obchází průvod s jesličkami a zpívají dlouhou píseň. Osmkrát při prosbě o vstup dovnitř jsou odmítnuti, a po deváté jsou vpuštěni dovnitř. Pro večeri je typická slepičí polévka a pečený ocas z leguána. Na první svátek vánoční se vyráží do ulic s pochodněmi a rachejtlemi. Děti se baví rozbíjením piñaty, což je zavěšený hliněný hrnc plný sladkostí. (Koutský, 1994)

Piñata má představovat špatné skutky, má většinou sedm hrotů, stejně tolik, kolik je smrtelných hříchů. (Medková, 2015) Dítě má se zavázanýma očima možnost si rozbitím hrnce tyto sladkosti získat pro sebe. Má na to vymezený čas, a to po dobu písničky, kterou ostatní v průběhu zpívají. Následně probíhají bohaté oslavy spojené s pitím, jídlem, hudbou a zpěvem. (Koutský, 1994)

5.14 Německo

Pro Německo jsou typické adventní hvězdy za okny. Kdysi se stejně jako u nás i v Německu na Vánoce pojídali kominíčci a čerti ze sušených švestek a byl pro ně typický dobře známý adventní kalendář. Ovšem štědrovečerní večeře se od té naší trochu liší. Na stůl je podávána husa či kachna s červeným zelím, bramborovým knedlíkem s jablky a slaninou. Dále je typická sladká štola. (Koutský, 1994)

Dále bychom si měli uvědomit, že první stromeček byl postaven právě zde, v Německu, a to konkrétně ve druhé polovině 16. století. Původně tedy ale bez ozdob, nanejvýš jej zdobily jablka, ořechy a sušené ovoce. Na každém rohu můžeme v Německu vidět dřevěnou postavu Louskáčka, který má podobu vojáka, ale objevit se může v různých uniformách. (Medková, 2015)

5.15 Nizozemsko

Vánoce se v Nizozemsku slaví na Boží hod vánoční, tedy 25. prosince. Tradičním vánočním jídlem je pečený králík s brusinkami. Dárky pro děti nechává pod stromečkem děda Sinter Klaas, který se sem dostává na lodi ze Španělska. Po zakotvení se vznáší nad komíny jednotlivých stavení a skrz ně sype dětem dárky. Někdy má s sebou také pomocníky, kterým se říká Černí Petři, ale bývají paradoxně na vánočních pohlednicích vyobrazováni s bílými tvářemi. Černí Petři mají přes rameno přehozený velký pytel plný dárků, který když rozdají, tak do prázdného pytle naberou zlobivé děti a odvezou si je do Španělska, kde musí sloužit celý rok Sinter Klaasovi. (Vavřínová, 2002)

5.16 Norsko

V Norsku se slaví Vánoce 24. prosince, kdy děti dostanou dárky od trpaslíka Nisse, který je oděn vždy jen v červeném. Na Vánoce se v Norsku vaří speciální silné a sladké pivo, které je k dostání v obchodech jen mezi 21. prosincem a 6. lednem. Láhve od tohoto piva jsou hodně vyhledávaným suvenýrem, jelikož etikety jsou navrhovány předními umělci.

Na štědrovečerní večeři se podává pečené kuře, jako dezert bývá servírovaná sladká kaše s kandovaným nebo nakládaným ovocem a mandlemi. Také se může na stole objevit vepřové maso, brambory, zelí a pudíng politý sladkým likérem. Po večeři jde rodina společně ke stromečku, kde se jí jablka, ořechy, cukroví, zpívají se koledy, tančí se a věští se budoucnost. (Vavřínová, 2002)

5.17 Peru

Zde se mísí původní indiánská kultura se španělskou kulturou a vše spojuje křesťanství. O svátcích můžeme vidět na stáncích vyřezávané betlémy zvané „Retablos“, ve kterých září převážně červená barva. Ježíšek je oblečen v jesličkách jako malé indiánské dítě s chlupatou čepicí na hlavě, která se jmenuje „Chullo“. (Koutský, 1994)

5.18 Polsko

V Polsku se nevěří na to, že by dárky nosil Ježíšek nebo někdo mu podobný, ale že dárky přináší první hvězda, která vyjde na Štědrý den, hvězda betlémská. Staré zvyky se dodržují a oslavují 30. listopadu, tedy na svátek Ondřeje. Rozkrajují se jablka, posílají lodičky apod. Na večeři se podává hustá houbová nebo rybí polévka, brambory se zelím a houbami, nudle s mákem, bramborové taštičky, ale také smažené ryby. Bábovky plněné mákem a tvarohem nahrazují naše vánočky. (Koutský, 1994)

5.19 Polynésie

V Polynésii, tedy na sopečných a korálových ostrovech, se ctí den narození Ježíše jako jeden z nejdůležitějších svátků v roce. A tak se na Havaji, Tahiti a dalších ostrovech této oblasti věří, že dárky rozdává velký krab s obřími klepety ostrými jako břitva. Každého, kdo by na něj nevěřil nebo o něm špatně smýšlel, by klepety rozsekal a hodil do moře jako potravu pro ryby. (Vavřínová, 2002)

5.20 Rakousko

Rakušané rádi zdobí stromečky svými ručně dělanými ozdobami. Tyto ozdoby vyrábějí nejčastěji ze slámy, barevných papírků, ořechů nebo sušeného ovoce. Hospodyňky zde soutěží, která napeče více druhů cukroví. Každý z členů rodiny by měl zhotovit alespoň jeden vlastnoručně vyrobený dárek. Dále se dodržuje tradice domácí výroby jesliček, které se v rodinách dědí, proto se může stát, že jich je pod vánočním stromečkem hned několik. Děti dostávají dárky na svatého Mikuláše, tedy 6. prosince, ale hlavní nadílka přichází 24. prosince a ohlásí ji zvonící zvoneček. Celá rodina se společně raduje u stromečku z dárků, které tu pro ně zanechal Ježíšek. Všechny dárky otevírá hlava rodiny. Štědrovečerní večeře se skládá nejčastěji z ryb, vepřových řízků, zajíce, ale i sladké kukuřičné kaše s rozinkami a jablky. (Vavřínová, 2002)

5.21 Rumunsko

V Rumunsku se Vánoce slaví 24. prosince, kdy dárky nechává Svatý muž v nůši z proutí pod stromečkem nebo vedle jesliček. V některých oblastech se můžou schovávat do bot nebo pod postel. Na Vánoce se nejčastěji konzumuje vařená pšenice s kandovaným ovocem, medem a rozinkami. Kdysi tradiční vánoční závody na saních nebo vozech tažených koňmi vystřídaly honičky silných automobilů. Dále se zde tradičně věští budoucnost z jablečných jadérek nebo pomocí černého kohouta. (Vavřínová, 2002)

5.22 Rusko

V Rusku dárky rozdává Děda Mráz a Sněhuročka, a to až 1. ledna. Tradiční Vánoce zde slaví až 7. ledna podle starého juliánského kalendáře. Kněží kropí domy svčcenou vodou, děti zpívají koledy a lidé se scházejí na mši. Oslavy Vánoc probíhají veselicí kolem jolky (novoročního stromku), kolem kterého se tančí a zpívá a bývají stavěny již na Nový rok. (Medková, 2015)

Pro novoroční oslavy je typické pití vodky. Lidé se střetávají hodinu před půlnocí a přejí si tolik štěstí, kolik je vodky v placatce, tolik smůly, kolik jí zůstane nakonec na dně. K vodce se přikusují obložené mísy, saláty, ryby nebo třeba pirohy. Tyto oslavy jsou již tradicí od roku 1699, kdy Petr Veliký vydal dekret, kterým tyto oslavy nařizoval. (Koutský, 1994)

5.23 Řecko

V Řecku, konkrétně v městě Thessaloniki, se na náměstí na Štědrý den rozsvěcí vánoční strom. V jednotlivých staveních bychom ale stromeček hledali marně. Tento den také připlouvá do tohoto města trojštěžník ozdobený světýlky. Děti chodí koledovat a většinou si za zpívání koled vyslouží sladkosti, bochník Kristova chleba, drobné mince nebo sušené ovoce. Celá rodina se pak společně navečeří a poté jdou na mši. (Medková, 2015)

5.24 Slovensko

U našich nejbližších slovanských sousedů, s nimiž jsme po dlouhou dobu tvořili jeden stát, se Vánoce slaví podobně jako u nás. Je zde jen hojnější účast na půlnoční mši. Dále se dodnes dodržuje v mnoha rodinách zvyk ponechat u stolu jedno místo volné pro zemřelé nebo náhodného pocestného, který zůstal na Štědrý večer sám. Hlavním chodem štedrovečerní večeře, která začínala okolo šesté hodiny večer, byla kapustnica, tedy naše česká zelňačka. Dále pak opekance (malé buchtičky z kynutého těsta podávané s horkým

mlékem nebo vodou a posypané mletým mákem). Vodou z opekanců se zalívaly ovocné stromy, aby byla zajištěna hojná úroda. Někdy se opekance nahrazovaly pochutinou ze stejného těsta – lokšemi, ty měly tvar dlouhých tenkých pramenů. Dodnes se na Slovensku pečou oplatky, které se jedí samotné nebo s medem, v některých krajích se jedly před štědrovečerní večeří, jinde jako poslední. Dříve byla ryba a vánočka jako vánoční pokrm na Slovensku téměř neznámá, dnes si už ale většina místních obyvatel neumí Vánoce bez kapra představit. (Vavřínová, 2002)

5.25 Španělsko

Ve Španělsku se slaví nejen narození Ježíška, ale také zároveň svátek dětí. Proto vánoční svátky jsou rodinného charakteru a platí pro ně pravidlo, že na Vánoce je každá ovce ve svém chlévě. Řadu dní se rodiny scházejí na jídlo. Pro každou oblast je typické trochu něco jiného, ale dost často se konzumují oplatky s nugátem, kohout či slepice. (Koutský, 1994)

5.26 Ukrajina

Ukrajina patří svou vírou mezi výrazně pravoslavné země. Pravoslavní se nikdy nevzdali užívání juliánského kalendáře, a proto slaví Vánoce až 7. ledna. Vánoce během sovětské diktatury nebyly na Ukrajině oficiálně slaveny. Místo nich byly nahrazovány prázdninami na oslavu příchodu Nového roku. Avšak v roce 1991 získala Ukrajina opět nezávislost, a Vánoce se tak zase staly oficiálním svátkem, protože Ukrajinci na ně nikdy nezapomněli. Na většině území lidé na Štědrý večer tvoří tzv. vertepy (betlémy). Ty jsou stavěny na veřejně přístupných místech. Štědrovečerní večeře by měla obsahovat nejméně dvanáct pokrmů, na stole by neměl chybět chutný dezert zhotovený z máku, pšenice, kandovaného ovoce, medu a ořechů, zvaný Kutia. Na Štědrý večer lidé zdobí ve svých domovech stromeček, pod kterým potom děti mohou najít dárečky. Na západní Ukrajině je jedním ze symbolů Vánoc Didukh, což je svazek pšenice či žita svázaného do specifického tvaru se čtyřmi nohami a mnoha dalšími malými svazky. Symbolizuje úspěch do nového roku. (Vánoce ve svete [online])

5.27 USA

V USA nosí dárky Santa Claus. Tradičně se zde zavěšují 24. prosince večer do komína punčochy, do kterých Santa naděluje dětem dobroty. Ty, už celé nedočkavé, si je ráno rozdělí a prohlídnou, co dostaly. (Koutský, 1994) Ale aby něco dostaly, je potřeba nechat u krbu

trochu mléka a cukroví pro Santova prvního soba Rudolfa. Poté následuje bohatá snídaně, po níž se celá rodina vydá do kostela. Štědrovečerní večere se podává 25. prosince a její součástí je pečený krocan s restovanou zeleninou a brusinkovou omáčkou. Domy jsou nazdobeny nekonečným množstvím světélek a rodiny soutěží, který dům svítí nejvíce. (Medková, 2015)

5.28 Venezuela

Zde se lidé scházejí na mši ještě před východem slunce. Na tu se dostavují na kolečkových bruslích, auta mají zákaz jezdit. Pokud by měl někdo strach, že na mši zaspí, zaváže si provázek okolo palce u nohy a druhý konec spustí z okna ven na ulici. Projíždějící bruslaři za provázek tahají do té doby, než se spáč neprobere a nepřidá se k nim. Na ulicích si lidé dávají ochutnat, co navařili a napekli, většinou nechybí tradiční roláda se šunkou – pan de jamón. Města jsou plná oslav, ohňostrojů a zábavy. (Medková, 2015)

6 Empirická část

Empirická část se věnuje pedagogickému výzkumu. Metodou výzkumu byl zvolen dotazník s otázkami jak uzavřenými, tak otevřenými. Otázky jsou zaměřeny jak na vánoční tradice české, tak také z cizích zemí. Zajímalo nás, jakou měrou a jakým způsobem se jim učitelé a učitelky v mateřských školách věnují, zda tuto tematiku považují za důležitou. Dotazník byl distribuován prostřednictvím webové stránky www.survio.cz a vyplňován pomocí různých skupin na sociálních sítích týkajících se předškolní tematiky a rad pro učitele a učitelky mateřských škol. Jednalo se tedy o anketní výběr, kdy výzkumník neovlivňuje, kdo se stane respondentem.

6.1. Charakteristika výzkumného vzorku

Dotazník jako metodu výzkumu jsme zvolili proto, abychom získali odpovědi od více respondentů. Respondentů bylo celkem 52, byly to ženy. Dvanáct žen bylo ve věku 18 – 25 let, 28 ve věku 26 – 35 let, 9 mělo 36 – 50 let a 3 ženy měly 51 let a více. Nejvíce dotazovaných žen má délku praxe v rozmezí 6 – 10 let, konkrétně 50 %, a nejvyšší dosažené vzdělání bylo nejčastěji vysokoškolské s titulem bakaláře (46 %).

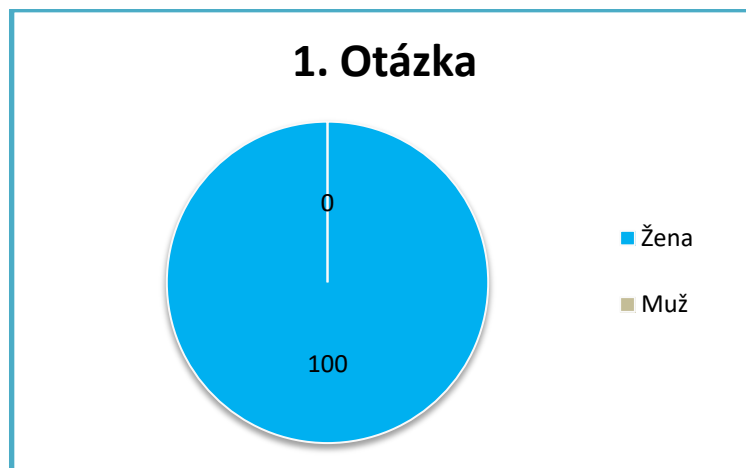
Tato metoda není časově náročná, a proto je sběr dat snadnější a rychlejší než u jiných metod. Každý respondent měl v rámci vyplňování dotazníku dostatečný časový prostor pro jeho vyplnění i pro vyjádření vlastních myšlenek, postojů a znalostí v daném směru.

6.2. Analýza položek dotazníku

Otázka č. 1: Jaké je Vaše pohlaví?

1. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Žena	52	100
Muž	0	0

Tabulka 1 pohlaví

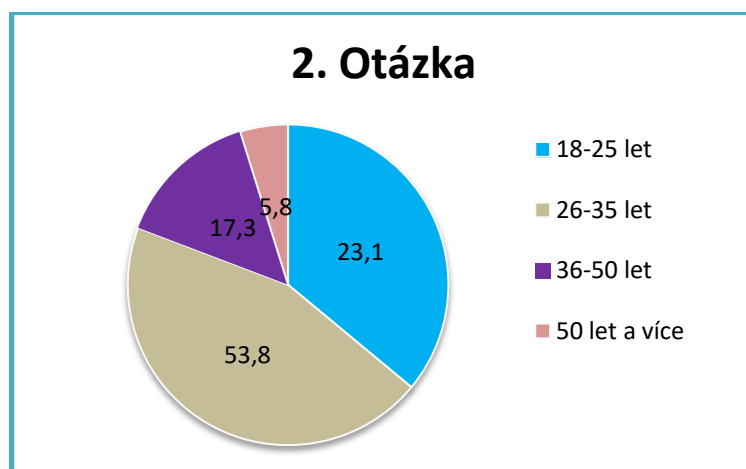
Graf 1 pohlaví

Z grafu vyplývá, že dotazník vyplňovaly pouze ženy.

Otázka č. 2: Kolik je Vám let?

2. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
18-25 let	12	23,1
26-35 let	28	53,8
36-50 let	9	17,3
51 let a více	3	5,8

Tabulka 2 věk

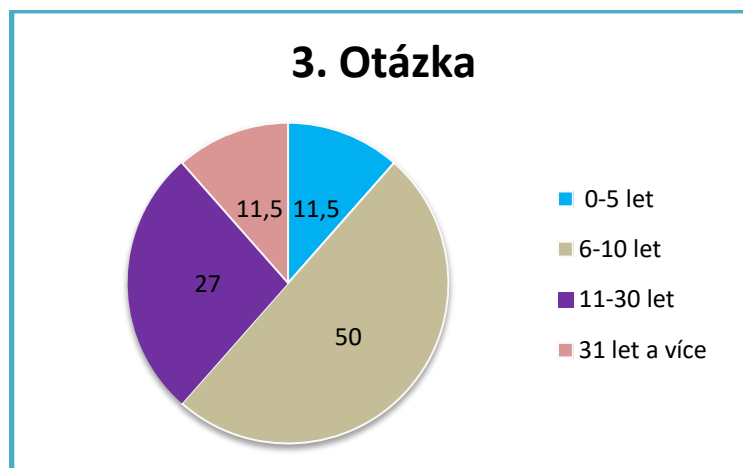
Graf 2 věk

Ženy, které se účastnily výzkumu, byly nejčastěji ve věku 26 – 35 let (54 %).

Otázka č. 3: Jaká je Vaše délka praxe?

3. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
0-5 let	6	11,5
6-10 let	26	50
11-30 let	14	27
31 let a více	6	11,5

Tabulka 3 délka praxe

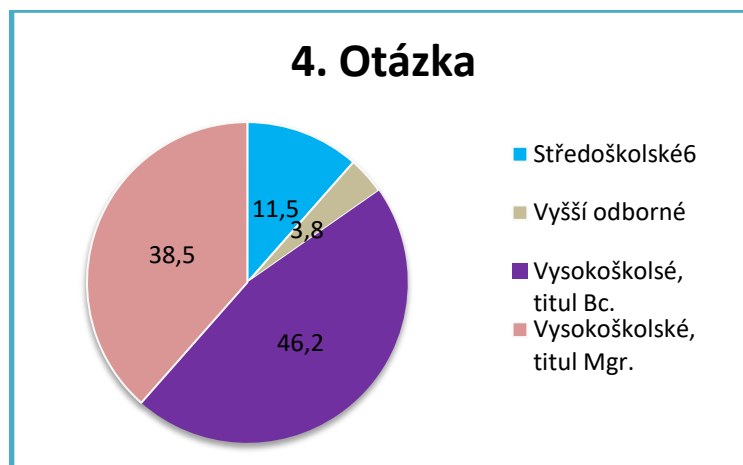
Graf 3 délka praxe

Z grafu vyplývá, že dotazník byl vyplňován ženami nejčastěji s 6 – 10letou praxí (50 %). Dále ženami s 11 – 30letou praxí (27%). Stejné procentuální zastoupení měly ženy s délkou praxe 0 – 5 let a 31 a více let (11,5 %).

Otázka č. 4: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

4. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Středoškolské	6	11,5
Vyšší odborné	2	3,8
Vysokoškolské, titul Bc.	24	46,2
Vysokoškolské, titul Mgr.	20	38,5

Tabulka 4 dosažené vzdělání

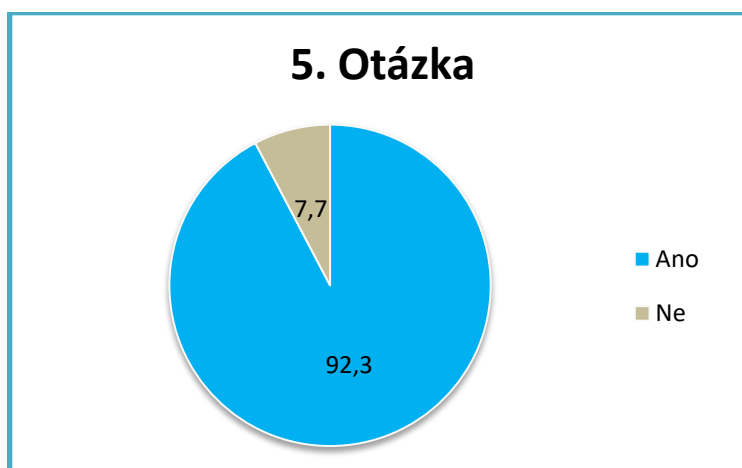
Graf 4 dosažené vzdělání

Z grafu vyčteme, že nejvíce žen, které se účastnily výzkumu, má vysokoškolský titul Bc. (46 %). Následovaly ženy s titulem Mgr. (39 %). Nejmenší procento zaujaly ženy s vyšším odborným vzděláním (4 %).

Otázka č. 5: Myslíte si, že poskytujete dětem dostatečné informace o českých vánočních tradicích?

5. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Ano	48	92,3
Ne	4	7,7

Tabulka 5 poskytování informací o českých vánočních tradicích

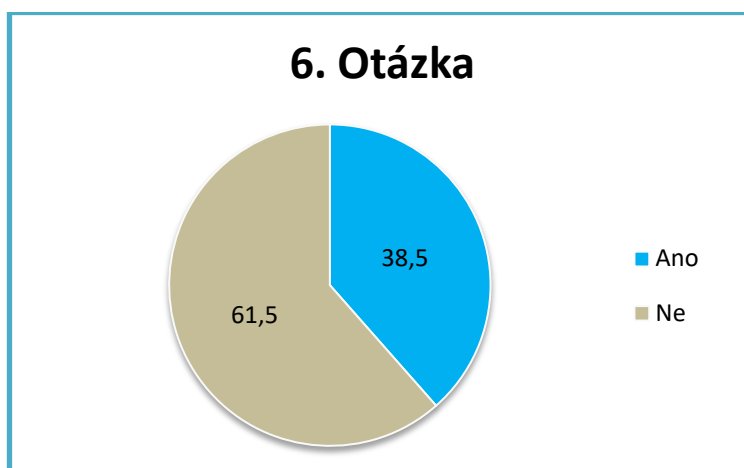
Graf 5 poskytování informací o českých vánočních tradicích

Z grafu vyplývá, že téměř všichni učitelé (92 %) poskytují dostatečné informace dětem o českých vánočních tradicích.

Otázka č. 6: Myslíte si, že poskytnete dětem dostatečné informace o vánočních tradicích z cizích zemí?

6. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Ano	20	38,5
Ne	32	61,5

Tabulka 6 poskytování informací o vánočních tradicích z cizích zemí

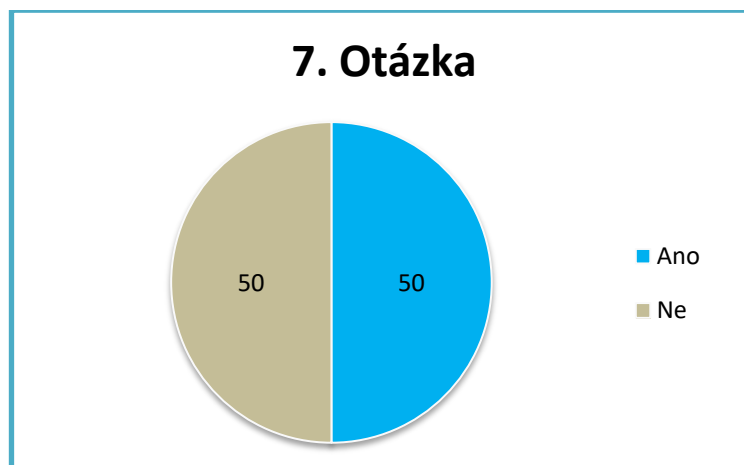
Graf 6 poskytování informací o vánočních tradicích z cizích zemí

Z tabulky grafu je zřejmé, že učitelé neposkytují dětem tolik informací o vánočních tradicích z cizích zemí jako informací o českých vánočních tradicích (viz graf výše). Zatímco 38,5 % tvrdí, že se dostatečně věnuje cizím tradicím, převahu má ta část učitelů, kteří se touto oblastí moc nezajímají.

Otázka č. 7: Myslíte si, že je znalost cizích vánočních tradic pro děti důležitá?

7. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Ano	26	50
Ne	26	50

Tabulka 7 znalost cizích vánočních tradic

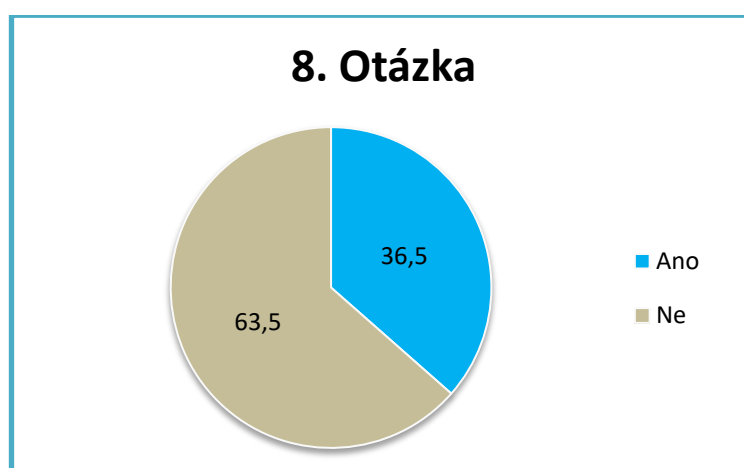
Graf 7 znalost cizích vánočních tradic

Ve třetí otázce došlo ke střetu názorů pedagogů, jak můžeme vypořádat z grafu. Polovina respondentů si myslí, že znalost cizích vánočních tradic není pro děti důležitá, a ta druhá polovina s nimi nesouhlasí.

Otázka č. 8: Začleňujete do výchovně-vzdělávacího procesu vánoční tradice z cizích zemí?

8. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Ano	19	36,5
Ne	33	63,5

Tabulka 8 začleňování cizích vánočních tradic

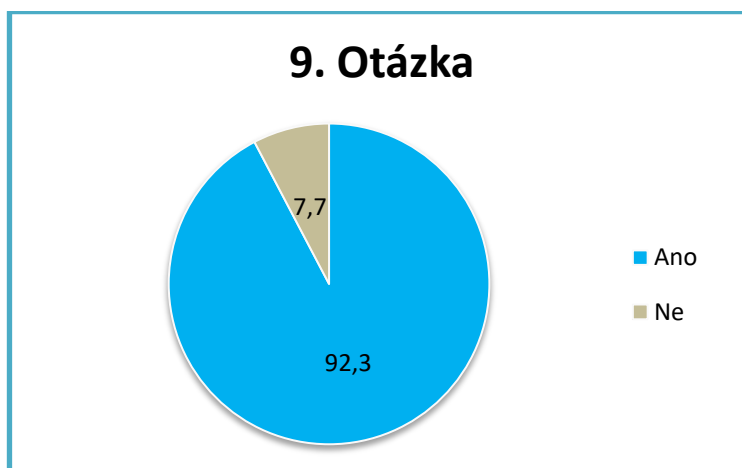
Graf 8 začleňování cizích vánočních tradic

Více respondentů (63,5 %) nezačleňuje do výchovně-vzdělávacího procesu vánoční tradice z cizích zemí. Najdou se však učitelé (36,5 %), kteří tyto tradice začleňují do svého vzdělávacího programu.

Otázka č. 9: Myslíte si, že je u nás snadná dostupnost zdrojů pro české vánoční tradice?

9. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Ano	48	92,3
Ne	4	7,7

Tabulka 9 dostupnost zdrojů pro české vánoční tradice

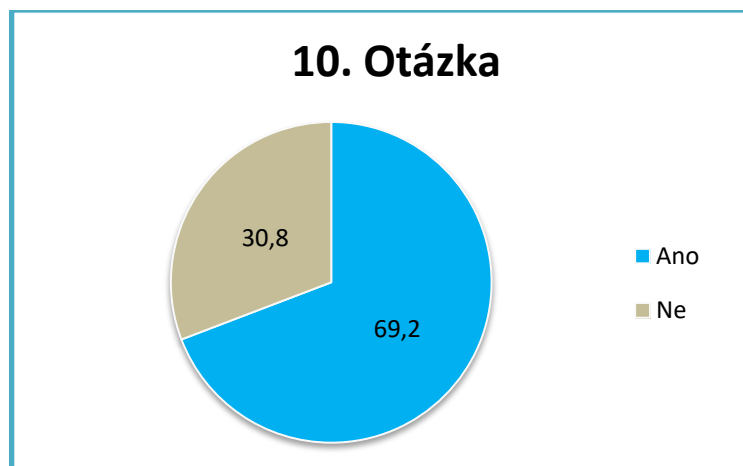
Graf 9 dostupnost zdrojů pro české vánoční tradice

Z grafu vyčteme, že 92 % respondentů je toho názoru, že jsou u nás snadno dostupné zdroje pro podporu rozvoje znalostí o českých vánočních zvycích.

Otázka č. 10: Myslíte si, že je u nás snadná dostupnost zdrojů pro tradice z cizích zemí?

10. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Ano	36	69,2
Ne	16	30,8

Tabulka 10 dostupnost zdrojů pro cizí vánoční tradice

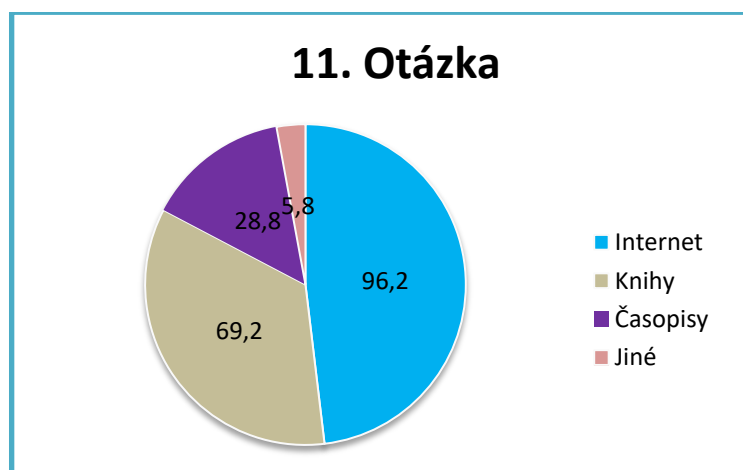
Graf 10 dostupnost zdrojů pro cizí vánoční tradice

Respondenti se ve většině shodli na tom, že je snadná dostupnost zdrojů i pro tradice z cizích zemí, a to konkrétně 69 % dotazovaných. Zbytek je opačného názoru (31 %).

Otázka č. 11: Které zdroje využíváte nejčastěji?

11. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Internet	50	96,2
Knihy	36	69,2
Časopisy	15	28,8
Jiné	3	5,8

Tabulka 11 Nejčastěji využívané zdroje

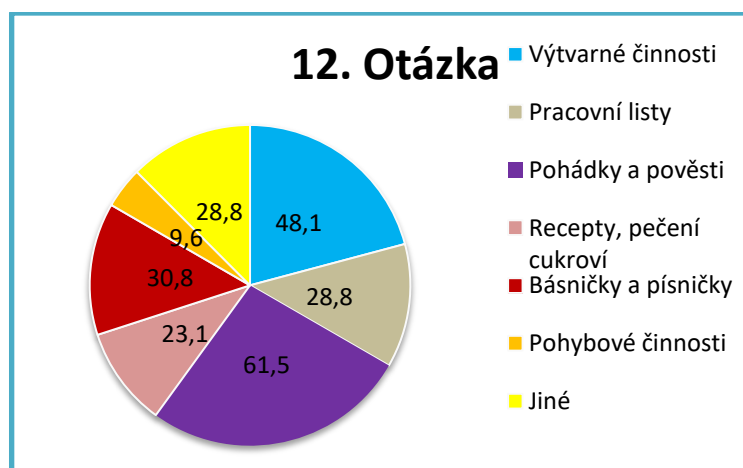
Graf 11 Nejčastěji využívané zdroje

Většina učitelů uvedla, že nejčastěji jako zdroj pro získání informací využívá internet, a to celých 96 %. Ihned po internetu respondenti využívají knihy, konkrétně 69 %, a za nimi jsou časopisy s 29 %. Jako další zdroje, které nebyly v nabídce, uvedli respondenti například „konkrétní předměty“, „babičky“ a „zkušenosti dětí, které žijí u nás i v zahraničí.“

Otázka č. 12: Při začleňování vánočních tradic z cizích zemí do výchovně-vzdělávacího procesu v MŠ využíváte především tyto aktivity:

12. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Výtvarné činnosti	25	48,1
Pracovní listy	15	28,8
Pohádky a pověsti	32	61,5
Recepty, pečení cukroví	12	23,1
Básničky a písničky	16	30,8
Pohybové činnosti	5	9,6
Jiné	15	28,8

Tabulka 12 nejčastěji využívané aktivity

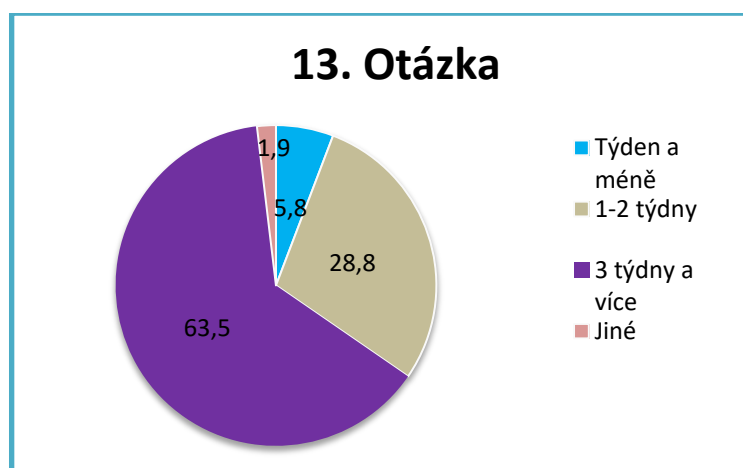
Graf 12 nejčastěji využívané aktivity

Jak můžeme vyčíst z grafu, učitelé zprostředkovávají dětem tradice mnoha způsoby. Dalo by se říct, že žádný výrazně nepřevyšuje nad ostatními, s výjimkou pohádek a pověstí, ty využívá 62% učitelů. Ihned za nimi jsou výtvarné činnosti s 48%. Básničky a písničky využívá 31% respondentů. Pohybové činnosti a další aktivity, které nebyly v nabídce, jsou na následujícím místě uživatelnosti, a to s 29 % zastoupením. U možnosti „jiné“ osm respondentů odpovědělo, že cizí tradice vůbec nezačleňuje, dle jejich názoru je pro děti předškolního věku důležité znát naše tradice, na cizí mají ještě čas. Dvakrát se zde objevilo, že se o cizích tradicích baví s dětmi v rámci komunitního kruhu s využitím obrázků ČR versus jiné země nebo při anglických chvilkách. Také dvakrát respondenti odpověděli, že lze využít osobní vyprávění dětí, jak to chodí u nich. Jednou byla zmíněna využitelnost videoukázek a také malé divadelní představení za účasti dětí, besídka na téma „Vánoce ve světě“.

Otázka č. 13: Jak dlouho se věnujete českým tradicím v období adventu v prostředí MŠ?

13. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Týden a méně	3	5,8
1-2 týdny	15	28,8
3 týdny a více	33	63,5
Jiné	1	1,9

Tabulka 13 čas věnovaný českým tradicím

Graf 13 čas věnovaný českým tradicím

Značná většina učitelů se českým vánočním tradicím věnuje 3 týdny a více (64 %). Jeden až dva týdny se tradicemi zabývá 30 % respondentů a méně než týden 5,8 %. Jeden respondent uvedl, že se tradicím věnuje od počátku adventu.

Otázka č. 14: Které české adventní tradice předáváte dětem v MŠ nejméně často? (Uveďte alespoň tři)

Na tuto otázku nejvíce respondentů odpovědělo, že nejméně často dětem předávají tradici rozkrajování jablíčka a zapalování svíček na adventním věnci. Tato odpověď se objevila 31krát. Následovalo posílání lodiček po vodě (27krát), zpívání koled (23krát), zdobení stromečku (19krát), Mikuláš (16krát), pečení cukroví (15krát), házení pantoflem (14krát), výroba betlému a příběh narození Ježíše (13krát), trhání barborek (9krát), adventní kalendář (8krát), pečení a zdobení perníčků (7krát), lití olova (vosku) (5krát), jmelí a předávání dárků (4krát), výroba přáníček, dopisy Ježíškovi, šupiny pod talíř a tradiční pokrmy (3krát), štedrovečerní večere, kapr a salát, pečení vánočky (2krát). Dále byla zmíněna návštěva kostela, vánočních výrobků, návštěva betlému v muzeu, příchod Tří králů, příběhy světců,

sv. Lucie, prskavky, výtvarné zpracování tradic, vstávání od stolu, krmení zvířátek v krmelci, třesení keřem, výroba vrkoče, tvorba sněhuláka a koulování.

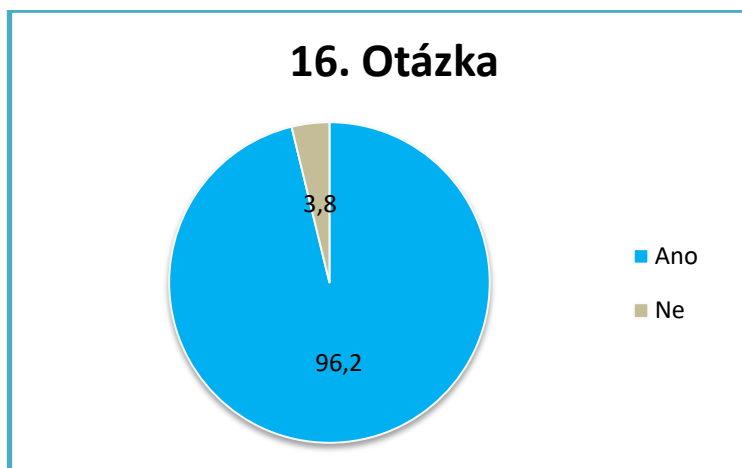
Otázka č. 15: Existují některé zahraniční tradice (symboly) období adventu, které odmítáte a nezačleňujete do výchovně-vzdělávacího procesu? (Pokud ano, které?)

U této otázky byly dvě nejčastější odpovědi, a to takové, že neexistuje žádná zahraniční tradice, kterou by respondenti odmítali (22krát) a ta druhá zněla, že odmítají Santu Clause, opět 22 stejných odpovědí. Zmíněna byla i možnost, že neodmítají žádné tradice, ale nezařazují je (3krát), americké jídlo, sobi a nadílka do punčochy (3krát). Dále se objevila odpověď odmítání Dědy Mráze, celkově americké tradice, koledování na Nový rok a pravoslavné Vánoce.

Otázka č. 16: Zapojují se rodiče do výchovně-vzdělávacího procesu v období adventu?

16. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Ano	50	96,2
Ne	2	3,8

Tabulka 14 spolupráce rodičů s MŠ v adventním čase

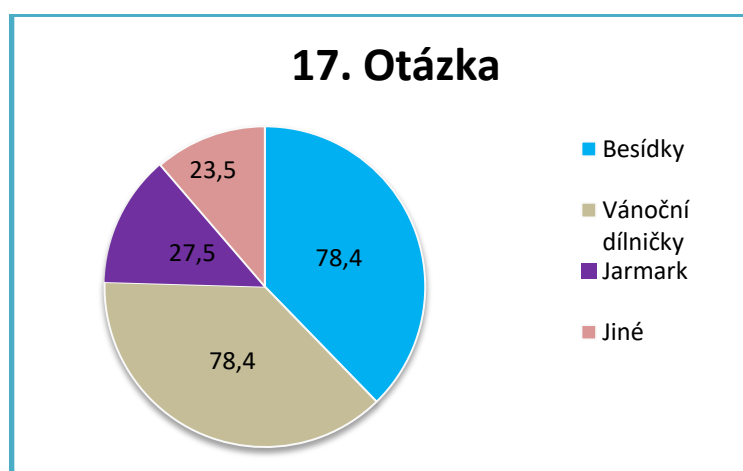
Graf 14 spolupráce rodičů s MŠ v adventním čase

Z tabulky grafu je zřejmé, že 96 % rodičů se určitým způsobem zapojuje do výchovně-vzdělávacího procesu v období adventu.

Otázka č. 17: Jestliže se rodiče zapojují do výchovně-vzdělávacího procesu, pak jakým způsobem?

17. otázka	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Besídky	40	78,4
Vánoční dílničky	40	78,4
Jarmark	14	27,5
Jiné	12	23,5

Tabulka 15 způsob spolupráce rodičů s MŠ v adventním čase

Graf 15 způsob spolupráce rodičů s MŠ v adventním čase

Největší procento respondentů odpovědělo, že rodiče se nejčastěji v období adventu účastní besídek a vánočních dílniček (78 %). Dále pak také jarmarku (28 %). Další aktivity, do kterých se rodiče dětí v tomto období zapojují, jsou například pečení cukroví (7krát), zapůjčení ozdob, výroba ozdob rodičů s dětmi (3krát), strom přání, kde rodiče sami vpisují přáníčka; dárečky pro učitelky, třídu; domácí výroba čerta; akce rozsvícení vánočního stromečku.

Otázka č. 18: Které zahraniční vánoční tradice (symboly Vánoc) znáte? Dokážete je přiřadit k zemi původu (např. ČR – krájení jablka)

Nejčastější odpověď na tuto otázku byla, že žádné cizí vánoční tradice neznají nebo se o ně nezajímají, a to konkrétně 25krát. Druhá nejčastější odpověď byla Santa Claus s přiřazením k zemi USA (13krát). Poté následoval Děda Mráz – Rusko (7krát), ponožka na krbu – anglosaské země (6krát), nadělování 25. 12. – Anglie, USA (5krát), vánoční puding – Anglie (3krát) a krocán k večeři – USA (3krát). Respondenti dále zmínili vánoční strom – Německo, koledování, sušenky a mléko – anglosaské země, kapr se zelím a boršč – Polsko,

koledování na Nový rok – Belgie, dárky nosí skřítky – severské země, čarodějnice Befana – Itálie, dárky na Nový rok a Santa Basil – Řecko, stromeček se zdobí bavlnou – Argentina, Gryla – Island, oslava až 7. ledna – Ukrajina.

6.3 Shrnutí

Cílem výzkumu bylo zjištění informací ohledně začleňování adventních tradic pedagogů do výchovně-vzdělávacího procesu v mateřské škole. Metodou výzkumu byl zvolen dotazník publikovaný na sociálních sítích ve skupinách shlukujících pedagogy mateřských škol. Počet respondentů byl 52, přičemž to byly všechno ženy s různou délkou praxe a různého věku.

Z výzkumu se zjistilo, že předškolní pedagogové předávají dětem spíše české adventní tradice, zahraniční potom v menší míře. Polovina dotazovaných pedagogů mateřských škol je toho názoru, že znalost adventních zahraničních tradic není pro děti tohoto věku důležitá. Dle jejich názoru a zkušeností je u nás snadná dostupnost zdrojů jak pro české adventní tradice, tak i pro ty zahraniční. Nejčastěji využívanými zdroji jsou internet, knihy a časopisy. Pokud má pedagog ve třídě dítě, které pochází z bilingvní rodiny a rodiče jej vedou k tradičním zvykům obou zemí, lze toho využít právě v mateřské škole pro lepší představivost a názornost dané problematiky. Dále se může jednat i o zkušenosti dětí, které žijí jak u nás, tak v zahraničí. Pro samotný výchovně-vzdělávací proces v dané oblasti využívají pedagogové mateřských škol nejčastěji pohádky a pověsti, výtvarné činnosti, básničky a písničky, následují pracovní listy, nejméně využívají pohybové činnosti. Někteří z nich se přiklánějí také k divadelnímu představení dětí, videoukázkám nebo komunitnímu kruhu s využitím obrázků, jak to vypadá u nás a jak zase jinde. Doba, kterou se touto tematikou zabývají, je většinou 3 týdny a více, dalo by se tedy říct, že od začátku adventu. Z českých adventních tradic se nejvíce zabývají rozkrajováním jablíčka, zapalováním svíček na adventním věnci, posíláním lodiček po vodě a zpíváním koled. Z dalších tradic je to například zdobení stromečku, Mikulášská nadílka a pečení cukroví. Odmítané zahraniční tradice jsou především ty, které pocházejí z Ameriky a Anglie. Nejvíce je dotazovanými pedagogy odmítán Santa Claus. Z výzkumu je víc než zřejmé, že rodiče se v tomto období zapojují do výchovně-vzdělávací práce učitelů, a to především prostřednictvím besídek, vánočních dílniček a jarmarku. Mnoho z nich peče s dětmi cukroví a společně vyrábí ozdoby.

Právě znalost a zájem o cizí tradice ze strany dotazovaných učitelů mateřských škol je poměrně na nízké úrovni. Polovina z nich se o ně nezajímá, značná část dokázala přiřadit pouze Santu Clause k Americe a Dědu Mráze k Rusku. Lze říci, že znalosti pedagogů mateřských škol v této oblasti jsou omezeny právě na Ameriku a Anglii, pro ně typické punčochy na krby, krocán na večeri a sobí. Jen hrstka z nich se zajímá o tradice z jiných koutů světa.

7 Praktická část:

Na základě výsledků empirického výzkumu, které poukazují na skutečnost, že učitelky v mateřských školách nevěnují oblasti adventních tradic z cizích zemí dostatek pozornosti, je cílem praktické části prezentovat metodické listy zaměřené na tuto oblast.

Praktická část obsahuje 6 metodických listů, z nichž každý se věnuje tradici jiné země (viz tabulka níže). Každý list obsahuje název výrobku, příslušenou zemi, z jaké daná tradice pochází, doporučený věk dětí, zařazení do oblasti dle RVP PV, edukační cíle (kognitivní, psychomotorické, afektivní, behaviorální), vyučovací metody a formy práce, bezpečností a hygienické pokyny, použitý materiál a pomůcky, motivaci a samotný postup práce s příloženými fotografiemi dílčích kroků. Tyto metodické listy dětem přiblíží adventní tradice v Austrálii, jaká rostlina se zde zdobí na Vánoce, prakticky si také vyzkouší vyrobit origami hvězdu, která je hlavní ozdobou v Japonsku. Dále budeme plést čepičku pro Ježíška do jesliček v Peru, vyrobíme si piňatu se sladkostmi, která je typická pro Mexiko, složíme si mozaikové srdce, které nejčastěji zdobí domácnosti v Dánsku, anebo si vyrobíme didukh, který je na Ukrajině symbolem úspěchu do nového roku.

Číslo met. listu	Název výrobku	Země původu
1	Železnec ztepilý	Austrálie
2	Origami hvězda	Japonsko
3	Chullo	Peru
4	Mini piňata	Mexiko
5	Dánské srdce	Dánsko
6	Didukh	Ukrajina

Tabulka 16 Seznam metodických listů

Metodický list 1

Název výrobku (námět): *Železnec ztepilý (Austrálie)*

Vzdělávací oblast RVP PV: *Dítě a svět*

Tematický celek: *Lidové tradice a řemesla*

Doporučený věk dětí: *5-6 let*

Edukační cíl:

kognitivní (znalostní): dítě sestaví z běžného materiálu – papíru – papírového pytlíčku strom; seznámí se s novou technikou obmotávání papíru; popíše postup výroby; seznámí se s cizí tradicí zdobení rostliny železnatce ztepilého na Vánoce (Austrálie, Nový Zéland)

psychomotorický (dovednostní): dítě si procvičí dovednost vyjádřit se, říct svůj názor, podělit se s ostatními o své vlastní zkušenosti se zdobením stromečku

afektivní (postojové): dítě si uvědomí vlastní pocity, postoje k danému výrobku, k dané činnosti; rozhodne se pro barvu, vhodné lepidlo, navrhne a naplánuje další postup

behaviorální (chování): dítě se učí trpělivosti; rozvíjí kreativitu a tvořivost; vytváří si kladný vztah k práci; učí se spolupráci (podržet, poradit,...)

Vyučovací metody a formy práce:

Metody výuky: rozhovor, vysvětlování, předvádění a pozorování, manipulování

Formy výuky: skupinová a samostatná (individuální)

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Paní učitelka je vždy u pracujících dětí přítomna a spolupracuje s nimi, pomáhá jim udržovat čistotu při práci s lepidlem. Popřípadě je možné použít ubrus, podložky, abychom zabránili ulepení stolů. Poučí děti o bezpečné práci s nůžkami, které mají zaoblený konec, jejich správném držení špičkou dolů. Po práci by si všechny děti měly jít umýt ruce, mohou na nich mít zbytky lepidla.

Použitý materiál a pomůcky: papírové sáčky, nůžky, červený krepový papír, lepidlo, něco na zatížení (kamínky)

Motivace: Řízený rozhovor o australských vánočních svátcích, o zdobení červené rostliny

Popis pracovního postupu:

1. Připravíme si veškerý materiál.

2. Na dno sáčků dáme něco na zatížení (kamínky), ale pozor, aby se nám později dno neprotrhlo, např. když budeme dílo přenášet- použijeme tedy PŘIMĚŘENÉ množství kamínků. Z druhého sáčku kamínky později vyjmeme (dáváme je tam jen proto, aby se nám sáček lépe stříhal).

3. Nastříháme si oba sáčky na cca stejné proužky po celém obvodu. Jeden sáček zhruba do poloviny a druhý do 1/3 své délky.

4. Z nastříhaných proužků uděláme vždy skupinky po 2 (když nám to přesně nevyjde, nic se neděje a spojíme dohromady proužky 3). Tyto „skupinky“ po dvou budeme

„kroutit“ do sebe tak dlouho, dokud nám z nich nevznikne „dokonalá větev“. (Pozor na to, abychom nespojovaly proužky naproti sobě, je nutné je spojovat po obvodu!!)

5. Z jednoho sáčku vyjmeme kameny (z toho, který má proužky nastřížené až do poloviny své velikosti) a odstříhneme jeho dno.

6. Sáček s odstříhnutým dnem dáme do sáčku se dnem zatíženým a pak už jen zakroutíme oba sáčky tak, aby nám vznikl kmen stromu.

7. Nakonec si strom ozdobíme červenými květy (natrháme si kuličky z červeného krepového papíru a přilepíme). A máme hotovo!

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

S menšími dětmi bych raději udělala jeden velký strom, třeba z 10 sáčků. V úkolu by byla využita mnohem větší vzájemná spolupráce a dle mého názoru by to děti mohlo více bavit.

Problémové a badatelské úlohy:

- Výběr papíru: Jaký papír je nejlepší pro výrobu stromečku? Tvrdý papír X měkký papír?
- Velikost papíru: Jaký formát papíru je pohodlnější pro výrobu stromečku? Velký X malý?
- Šířka proužků: Jak široké proužky je lepší mít na větve? Širší X tenčí?

Zdroje: Šikulové [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://decko.ceskatelevize.cz/sikulove>

Metodický list 2

Název výrobku (námět): *Origami hvězda (Japonsko)*

Vzdělávací oblast RVP PV: *Dítě a svět*

Tematický celek: *Lidové tradice a řemesla*

Doporučený věk dětí: *5-6 let*

Edukační cíl:

kognitivní (znalostní): dítě se naučí nové možnosti práce s papírem – skládání do tvaru hvězdičky bez lepení lepidlem; naučí se pracovat s novou technikou – technikou origami; popíše postup výroby; použije techniku v dalších činnostech, seznámí se s vánoční tradicí z cizí země (Japonsko)

psychomotorický (dovednostní): dítě si procvičí dovednost skládání papíru a vyjádření se prostřednictvím výtvarné činnosti; rozhodne se, jaké barvy papíru zvolí; navrhne nové varianty barevných kombinací; naučí se zorganizovat si svoji pracovní plochu

afektivní (postojové): dítě si uvědomí vlastní pocity a postoje k danému výrobku a činnosti

behaviorální (chování): dítě se učí trpělivosti, vytváří si kladný vztah k práci, učí se spolupráci

Vyučovací metody a formy práce:

Vyučovací metody: rozhovor, vysvětlování, názorné předvedení

Formy výuky: skupinová a individuální

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Pokud nebudete používat papíry čtvercové, ale budete používat obyčejné barevné papíry, je nutné z nich čtverec vystříhnout (přeložíte jeden roh vodorovně s hranou papíru a jeho zbytek odstříhnete). Při manipulaci s nůžkami dbejte zvýšené opatrnosti- neběhat po třídě, nemávat s nimi, neohrožovat ostatní děti.

Použitý materiál a pomůcky: čtvercové barevné papíry (délka 13 cm, může být i menší či větší) - 8 ks (může být i více barev), Nápadité origami- kniha s návody na pomoc, stuha na pověšení

Motivace: Řízený rozhovor o tom, jak slaví Vánoce v Japonsku (zdobení stromečku pomocí ozdob origami). Jednu takovou si společně vyrobíme, ale předtím se můžeme naučit krásnou básničku, která se jmenuje „Baňka“.

Baňka

Vezmu baňku, druhou, třetí,
strojím stromek, milé děti.

Nakonec dám prskavky,
co jsem dostal od tatky.

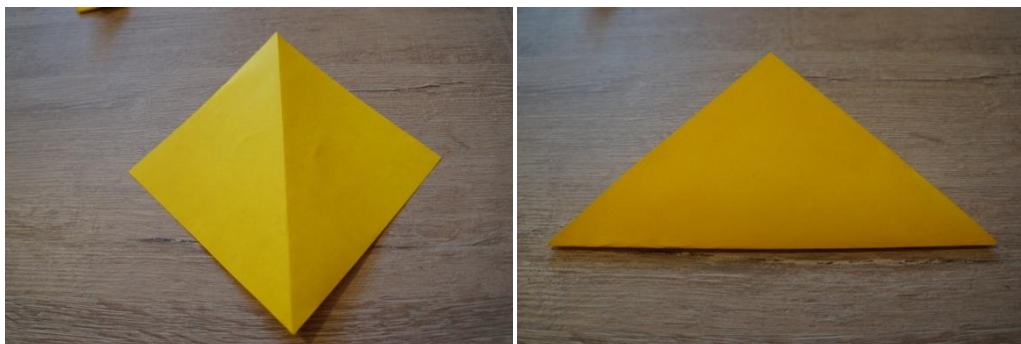
A až stromek zazáří,
bude úsměv ve tvářích.

Popis pracovního postupu:

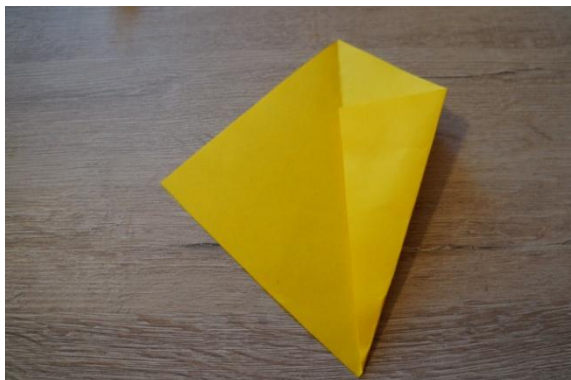
1. Přichystáme si všechny potřebné pomůcky (barevné papíry, pravítko, tužku a nůžky). Z barevných papírů vystříháme 8 stejných čtverců (velikost cca 13 cm), které potřebujeme na 1 hvězdu.

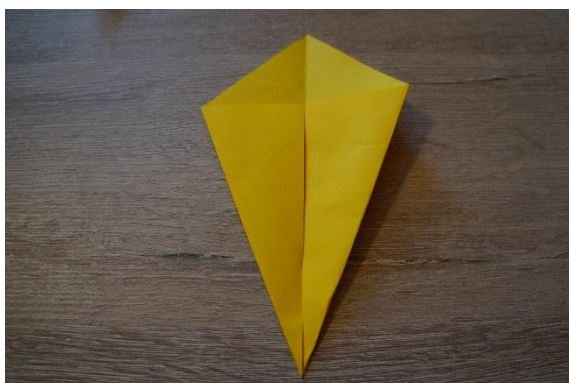
2. Vezmeme si jeden libovolný čtvercový barevný papír a přeložíme jeden libovolný roh k druhému tak, aby nám vznik trojúhelník. Vznikne nám středová osa viditelná po rozložení papíru.

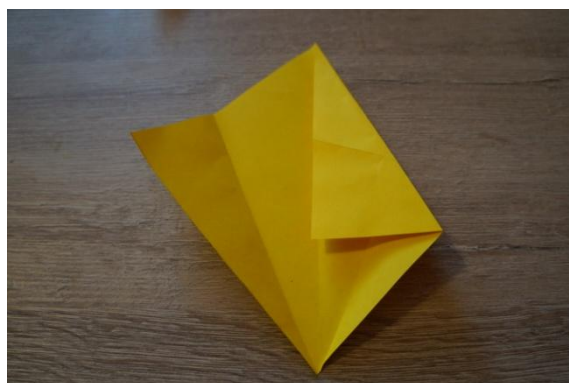
3. Papír si rozložíme a pravý roh přeložíme, tak, aby celou stranou kopíroval již předem vzniklou osu a u spodní strany tvořil špičku.

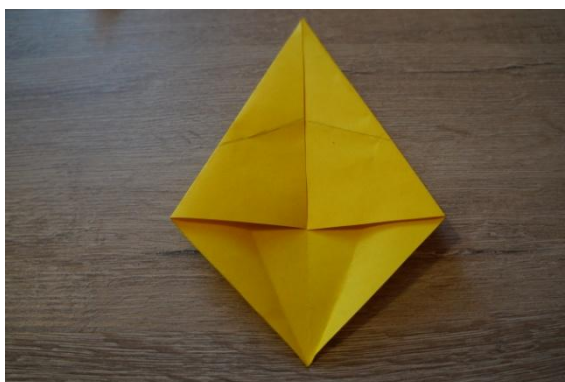
4. Stejným způsobem přeložíme i levý roh- vznikne nám tvar létajícího draka.

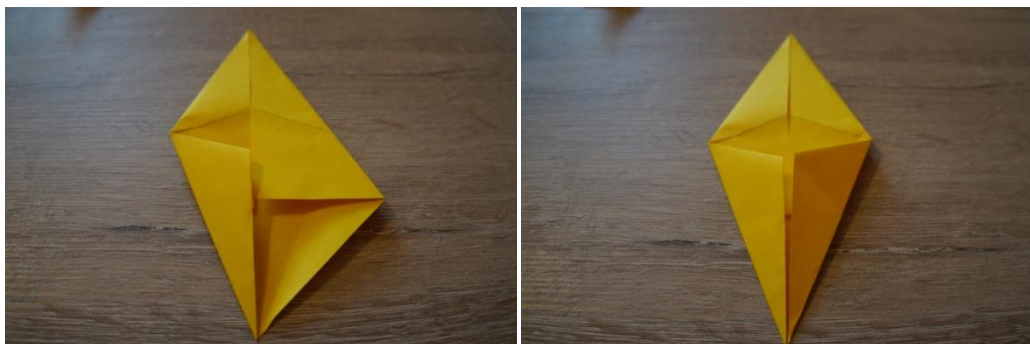
5. Papír opět rozložíme a budeme překládat stejně jako v předchozích 2 krocích. Pravý roh přeložíme, tak aby celou stranou kopíroval osu, ale špicí musí tvořit na horní straně.

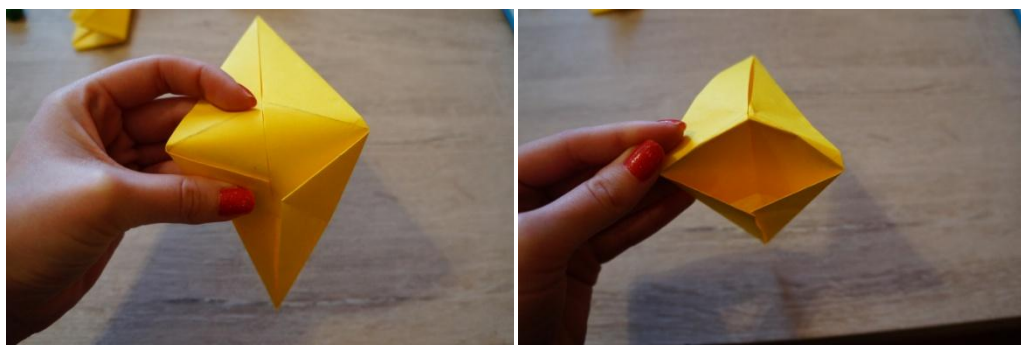
6. Stejným způsobem přeložíme i levý roh- vznikne nám opět tvar létajícího draka.

7. Po přeložení nám vzniknou pomocné čáry (zvýrazněné), podle kterých budeme papír dále ohýbat. Cípy nad pomocnými čarami (zvýrazněnými) přehneme podle vzniklého ohybu zpět k původní ose- vznikne tvar štelky kompasu.

8. Podle pomocné (zvýrazněné) čáry si ohneme útvar směrem (od sebe) ven.

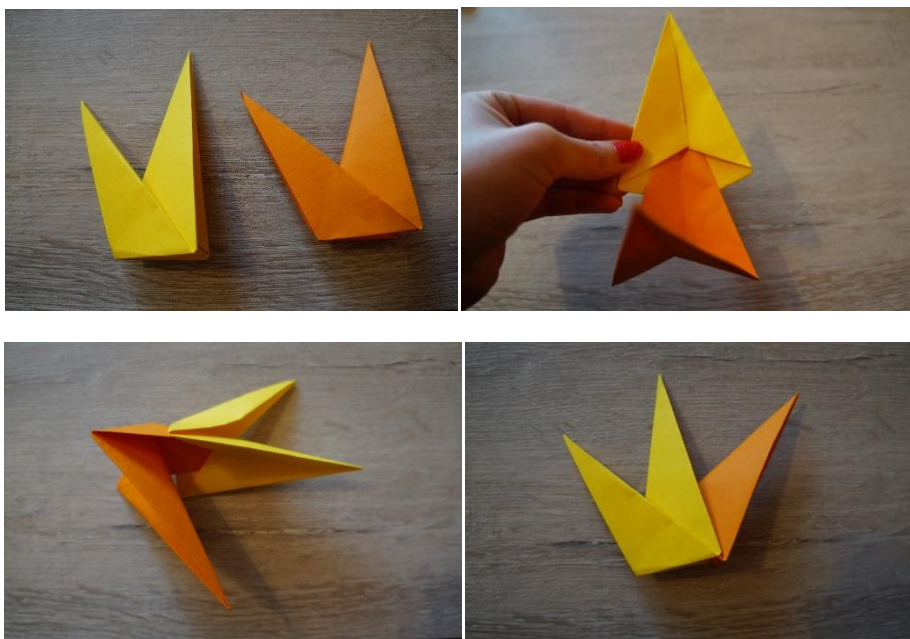
9. Střelku složíme k sobě v polovině (podle původní osy) - střelka se jednoduše složí do požadovaného tvaru.

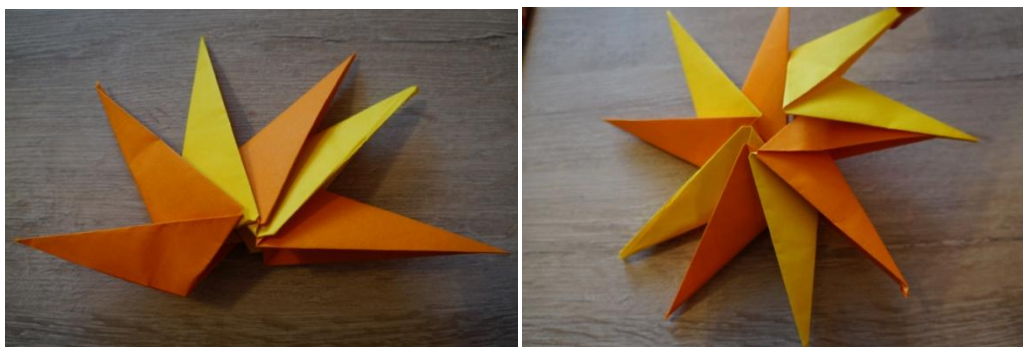
10. Stejným způsobem poskládáme zbylých 7 papírků.

11. Po složení všech 8 dílků začneme skládat hvězdu. Vezmeme si 2 dílky hvězdy (můžou být i různé barvy) a zasuneme je do sebe. Kratší strana se zasune do delší strany. Po zasunutí dílky opět složíme k sobě.

12. Stejným způsobem zasouváme zbylé dílky, až nám zbude jediný.

13. Poslední dílek je nutné nasazovat velmi opatrně, aby se nám zbytek hvězdy nerozjel. Je dobré si delší dílek, do kterého budeme schovávat dílek kratší, předem opatrně otevřít.

14. Poslední dílek nasadíme na kratší stranu předešlého dílku. Kratší stranu nasazovaného dílku pečlivě vložíme do otevřeného dílu.

15. Poté otevřené listy složíme zpět dovnitř. Všechny cípy ještě opatrně lehce zatlačíme do sebe a hvězda je hotová.

16. Závěrem můžeme středem hvězdy protáhnout stužku, aby se nám hvězda případně lépe věšela na stromček.

Poznámka: Je důležité skládat papír velmi pečlivě a pomalu, aby vše pěkně pasovalo. Pokud dílky nebudou pečlivě a přesně složeny, hvězda se bude špatně skládat do konečného tvaru!

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Děti si rozdělíme na skupiny (na 2 skupiny) a ke stolečku budou volány po skupinách. Ostatní děti si budou hrát na koberci, nebo si budou vykreslovat omalovánky u jiného stolečku.

- První skupina dětí: pracují spolu s paní učitelkou na skládání hvězdy z papírů
- Druhá skupina dětí: budou si hrát na koberci nebo si budou vymalovávat omalovánku

Skupiny se následně vymění.

Problémové úlohy:

- Výběr papíru: Jaký papír je nejlepší pro skládání výrobků origami? Tvrdý papír X měkký papír?
- Velikost papíru: Jaký formát papíru je pohodlnější pro skládání origami? Velký X malý?
- Způsob skládání papíru: Jakým způsobem je nejlepší skládat papír při origami skládačkách? Přesně a pečlivě X zhruba, nepečlivě?

Zdroje: KOPECKÁ, Zuzana. *Básničky od srdíčka*. Brno: Schneider, 1992. ISBN 80-900349-9-3.

MULATINHO, Paulo. *Nápadité origami: 32 skládanek krok za krokem*. Praha: Ikar, 2001. ISBN 80-7202-920-7.

Metodický list 3

Název výrobku (námět): Čepice Ježíška v jeslích „chullo“ (Peru)

Vzdělávací oblast RVP PV: *Dítě a svět*

Tematický celek: *Lidové tradice a řemesla*

Doporučený věk dětí: 5-6 let

Edukační cíl:

kognitivní (znalostní): dítě se naučí využít vlnu i jako výtvarný materiál; naučí se pracovat novou technikou – uzlovat vlnu kolem papírové obruče (roličky od toaletního papíru); popíše postup výroby; seznámí se s cizí tradicí pocházející z Peru, kdy Ježíšek v jeslích má na hlavě pletenou čepici zvanou „chullo“

psychomotorický (dovednostní): dítě si procvičí dovednost vyjádřit se, říct svůj názor; podělí se s ostatními o své vlastní zkušenosti s nošením čepice (jestli jim je někdo plete, nebo kupují, zda nosí čepici apod.)

afektivní (postojové): dítě si uvědomí vlastní pocity, podělí se o ně s ostatními; postoje k danému výrobku, k dané činnosti; rozhodne se pro barvu vlny; navrhne její další možnou barevnou variaci; naplánuje si svou práci a její postup

behaviorální (chování): dítě se učí trpělivosti; rozvíjí kreativitu a tvořivost; vytváří si kladný vztah k práci; učí se spolupráci (podržet, poradit,...)

Vyučovací metody a formy práce:

Metody výuky: rozhovor, vysvětlování, předvádění a pozorování, manipulování

Formy výuky: skupinová a samostatná (individuální)

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Paní učitelka je vždy u pracujících dětí přítomna a spolupracuje s nimi, pomáhá jim, když si děti vyžádají radu či pomoc. Děti upozorní na bezpečné zacházení s nůžkami a maximálně asistuje při lepení ozdoby na čepici tavící pistolí. Upozorní děti na možnost popálení horkým tekutým lepidlem a nesprávné zacházení s touto pistolí. Na závěr by si děti měly jít umýt ruce, jelikož na nich mohou mít zbytky lepidla apod.

Použitý materiál a pomůcky: vlna, nůžky, rulička od toaletního papíru, ozdoba, tavicí pistole, podložka (noviny pod pistolí)

Motivace: Řízený rozhovor o tom, že Ježíšek v Peru má na hlavě v jesličkách pletenou čepici

Popis pracovního postupu:

1. Nejprve si přichystáme všechnen potřebný materiál k této činnosti.

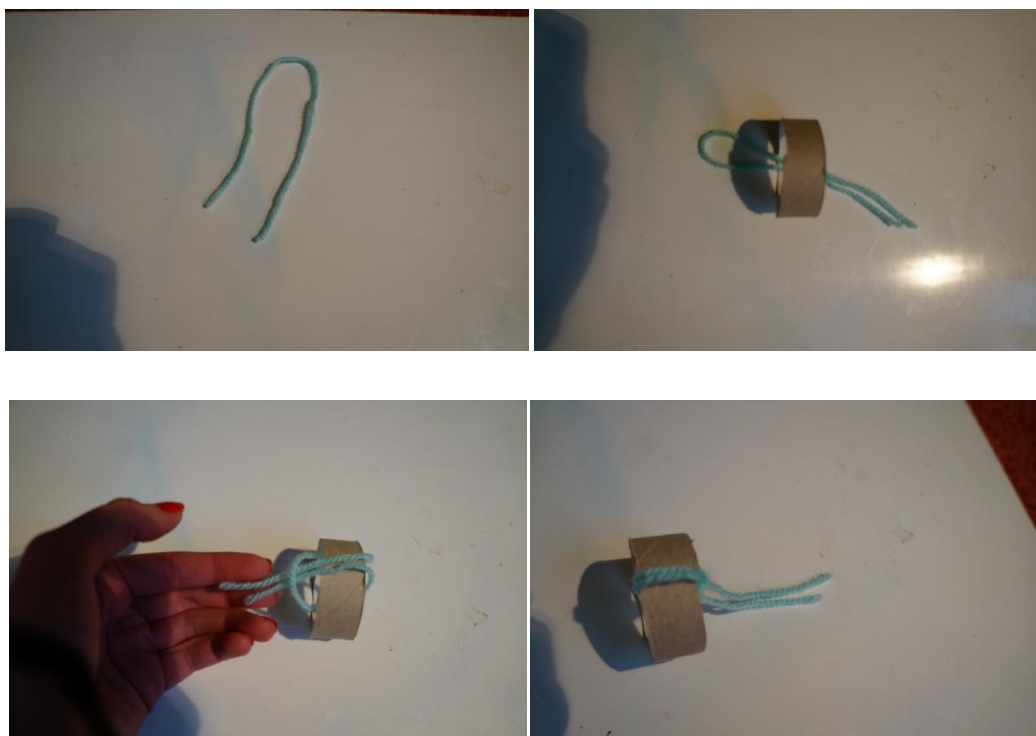
2. Nyní je potřeba si z ruličky od toaletního papíru ustrihnout kolečko o šířce cca 2 cm (může být i o něco větší).

3. Následně vlnu nastříháme na části dlouhé cca 30 cm (může být i delší, menší ne, čepička by nešla zavázat).

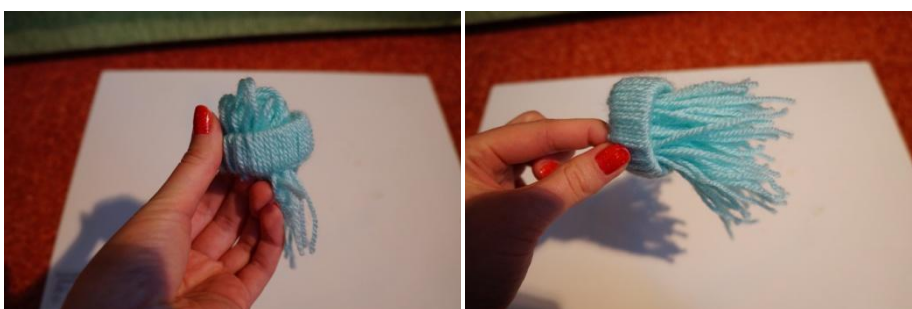
4. V tomto kroku je potřeba každý jednotlivý ušřížený kousek z vlny „navázat“ na kroužek z toaletního papíru. Budeme postupovat tak, že si vlnu přeložíme napůl, vznikne nám očko, do kterého budeme protahovat dva zbývající konce (ovšem vše už se děje na zmíněném kroužku z toaletního papíru).

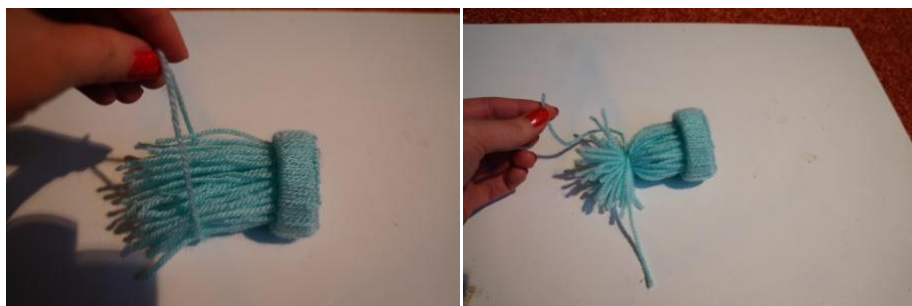
5. Navlékáme tak dlouho, dokud nemáme zaplněn celý obvod kroužku.

6. Jakmile máme celý kroužek vyplněn vlnou, protáhneme její volně visící části na druhou stranu skrz kroužek, aby se nám vytvořil lem čepice.

7. Nyní si vezmeme kousek ustřižené vlny a svážeme „čepici“ v její vrchní části, abychom vytvořili „bambuli“.

8. Aby byla „bambule“ pěkná, zastříhneme ji trochu nůžkami tak, aby měla cca všechny konce stejně dlouhé. Taktéž ustříhneme přebývající kousek vlny, kterou jsme „bambuli“ svazovali.

9. Na závěr si čepici můžeme ozdobit. K tomuto kroku budeme potřebovat zvolenou ozdobu a lepidlo (tavící pistoli) k jejímu připevnění.

Úkoly pro diferenciaci náročnosti: Pro menší děti je lepší volit co nejsilnější vlnu, aby rychle pokryla požadovaný obvod kroužku, pro starší, a především šikovné děti je již možno volit i méně silná vlákna (bavlnka).

Problémové a badatelské úlohy:

- Výběr vlny: Jaká tloušťka vlny je lepší? Širší X užší?
- Délka vlny: Jaká délka vlny je lepší? Delší X kratší?

Zdroj: *I-creative* [online]. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: www.i-creative.cz

Metodický list 4

Název výrobku (námět): *Mini piñata (Mexiko)*

Vzdělávací oblast RVP PV: *Dítě a svět*

Tematický celek: *Lidové tradice a řemesla*

Doporučený věk dětí: *5-6 let*

Edukační cíl:

kognitivní (znalostní): dítě se naučí nové možnosti práce s papírem – oblepí jim roličku od toaletního papíru; popíše postup výroby; seznámí se s cizí tradicí pocházející z Mexika – výrobou piñaty

psychomotorický (dovednostní): dítě si procvičí dovednost vyjádřit se, říct svůj názor; rozhodne se pro vhodné barvy papíru na ozdobení piñaty

afektivní (postojové): dítě si uvědomí vlastní pocity, podělí se o ně s ostatními; vytvoří si postoje k danému výrobku, k dané činnosti a k této tradici; navrhne další možné barevné variace; naplánuje si svou práci

behaviorální (chování): dítě se při této činnosti učí trpělivosti a pečlivosti; rozvíjí kreativitu; rozvíjí se také chuť spolupracovat a vzájemně si pomáhat

Vyučovací metody a formy práce:

Metody výuky: rozhovor, vysvětlování, předvádění a pozorování, manipulování

Formy výuky: skupinová a samostatná (individuální)

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Paní učitelka je vždy u pracujících dětí přítomna a spolupracuje s nimi, pomáhá jim, když si děti vyžádají radu či pomoc. Děti upozorní na bezpečné zacházení s nůžkami, dbá na vyhrnutí rukávů v průběhu celé činnosti, aby si je děti neumazaly od lepidla.

Použitý materiál a pomůcky: barevné papíry, rulička od toaletního papíru, nůžky, lepidlo, štětec, krepový papír, stuhy, nějaká dobrota (sušenka)

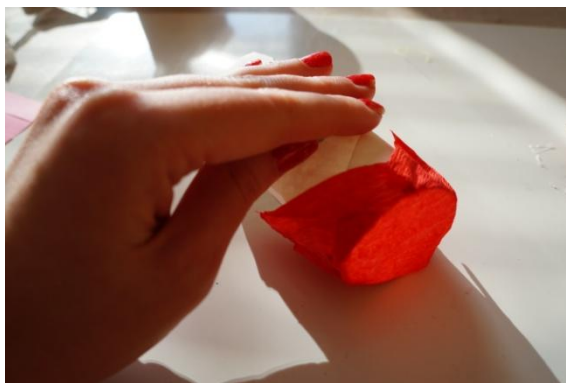
Motivace: Řízený rozhovor o mexické tradici vyrábění piňaty a následné soutěži v jejím rozbíjení a „lovu“ sladkých dobrot

Popis pracovního postupu:

1. Nejprve si nachystáme všechny potřeby nutné pro výrobu piňaty.

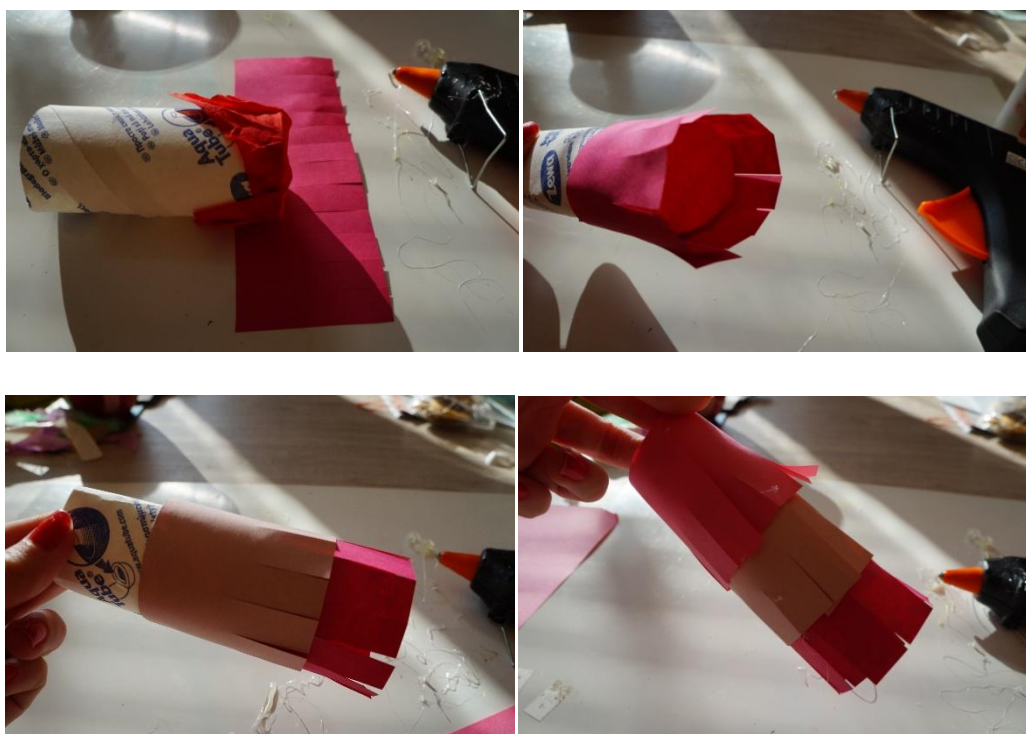
2. V prvním kroku je potřeba vyplnit jedno dno ruličky tak, aby v ní později držela dobrota. Ustříhneme si tedy kousek z krepového papíru a přilepíme jej k ruličce. (Mohl by být i obyčejný papír, ale pokud bychom plánovali následnou soutěž v rozbíjení piňaty, krepový papír lépe povolí a dobrotu propustí).

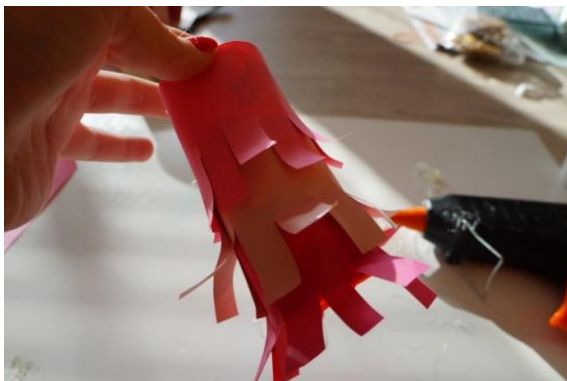
3. Nyní si z barevných papírů vystříhneme proužky široké tak, abychom jimi pokryli celou ruličku. Čím budou užší, tím jich nastříháme víc a naopak. Tyto proužky ještě nastříháme po celé své délce cca do poloviny jejich šířky tak, aby nám vznikl jakýsi hřeben.

4. Jakmile máme proužky nastříhané, začneme je lepit na ruličku od spodu (tedy od místa, kde máme zalepené dno). Pokračujeme směrem vzhůru, až máme ruličku celou obalenou.

5. Nyní volně visící nastříhané proužky trochu ohneme, aby tak nepřiléhaly k ruličce a celé dílo bylo „střapatější“.

6. V dalším kroku nalepíme zespod ruličky (tedy do středu krepevého papíru) stuhu, kterou nejprve trochu nůžkami „zvlníme“.

7. Dále na vrchol ruličky přilepíme stuhu, za kterou budeme potom moci piňatu zavěsit.

8. Závěrem už jen piňatu vyplníme nějakým dobrým pamlskem a můžeme ji zavěsit.

Úkoly pro diferenciaci náročnosti: Pro menší děti by bylo lepší proužky papíru už předkreslit tužkou. Taktéž drobné nastříhané proužky předkreslit (alespoň naznačit čarou, kam až mají papír nastříhnout). Starší děti by to měly zvládnout samy. Dále taky množství proužků je vhodné přizpůsobit věku dětí, to znamená, že pro starší děti jich můžeme nachystat více, pro ty menší budou tři ideálním počtem.

Problémové a badatelské úlohy:

- Výběr papíru: Jaký papír je na výrobu piňaty lepší? Měkký X tvrdý?
- Délka vystřížených proužků papírů: Jaká délka proužků je lepší? Delší X kratší?
- Odkud lepit: Odkud je lepší začít proužky lepit? zespod X shora

Zdroj: *Pinterest* [online]. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: www.pinterest.com

Metodický list 5

Název výrobku (námět): *Dánské srdce*

Vzdělávací oblast RVP PV: *Dítě a svět*

Tematický celek: *Lidové tradice a řemesla*

Doporučený věk dětí: *5-6 let*

Edukační cíl:

kognitivní (znalostní): dítě se naučí využít běžný materiál k výrobě vánoční ozdoby z cizí země; naučí se pracovat s novou technikou – výroba mozaiky; popíše postup výroby; seznámí se s cizí tradicí pocházející z Dánska – vyrobí srdce z papírové mozaiky

psychomotorický (dovednostní): dítě si procvičí dovednost vyjádřit se, říct svůj názor; rozhodne se pro vhodné barvy papíru na výrobu mozaikového srdce, zorganizuje si pracovní plochu

afektivní (postojové): dítě si uvědomí vlastní pocity, podělí se o ně s ostatními; vytvoří si postoje k danému výrobku, k dané činnosti a k této tradici; rozhodne se pro lehčí či těžší variantu mozaiky; navrhne barevnou kombinaci mozaikového srdce; naplánuje si svou práci

behaviorální (chování): dítě se učí trpělivosti; rozvíjí kreativitu a tvořivost; vytváří si kladný vztah k práci; rozvíjí chuť spolupracovat (podržet, poradit,...)

Vyučovací metody a formy práce:

Metody výuky: rozhovor, vysvětlování, předvádění a pozorování, manipulování

Formy výuky: skupinová a samostatná (individuální)

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Paní učitelka je vždy u pracujících dětí přítomna a spolupracuje s nimi, pomáhá jim, když si děti vyžádají radu či pomoc. V průběhu celé činnosti jim názorně ukazuje, jak a kam mají papír složit, aby vznikla mozaika. Upozorní je na bezpečné zacházení s nůžkami a pravítkem (aby s ním nemávali a neublížili jak sobě, tak kamarádovi).

Použitý materiál a pomůcky: barevné papíry, nůžky, pravítko, tužka, stužka, sešívačka na papíry

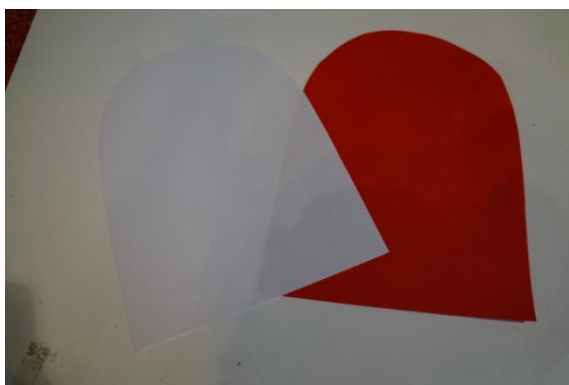
Motivace: Řízený rozhovor o dánské tradici pletení srdíček mozaikovou technikou na Vánoce

Popis pracovního postupu:

1. Nejprve si nachystáme všechny potřeby nutné pro výrobu srdce.

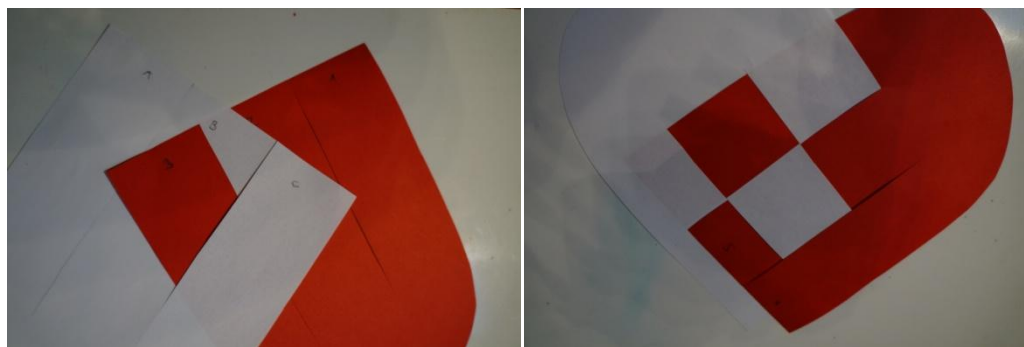
2. Z barevných papírů vystříhneme tvar podobný protáhlé čepici, přitom rovná část má cca 15 cm. Délka čepice odpovídá velikosti cca 2/3 papíru velikosti A4.

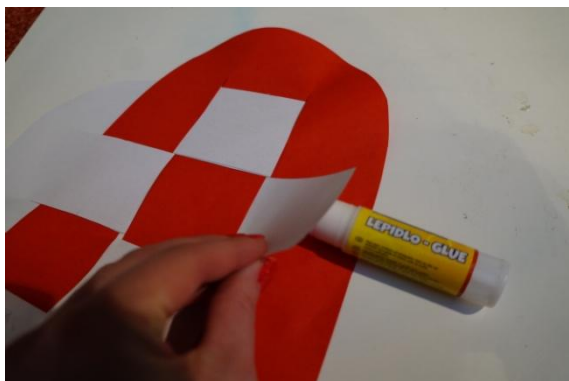
3. Dalším krokem je rozdělení papírů na tři stejně velké části. Máme-li tedy základnu dlouhou 15 cm, každá část bude široká 5 cm. Tyto jednotlivé díly naznačíme tužkou podle pravítka. Délka těchto dílů sahá do $\frac{2}{3}$ délky útvaru. Poté tyto části po vyznačených linkách nastříháme (u obou papírů).

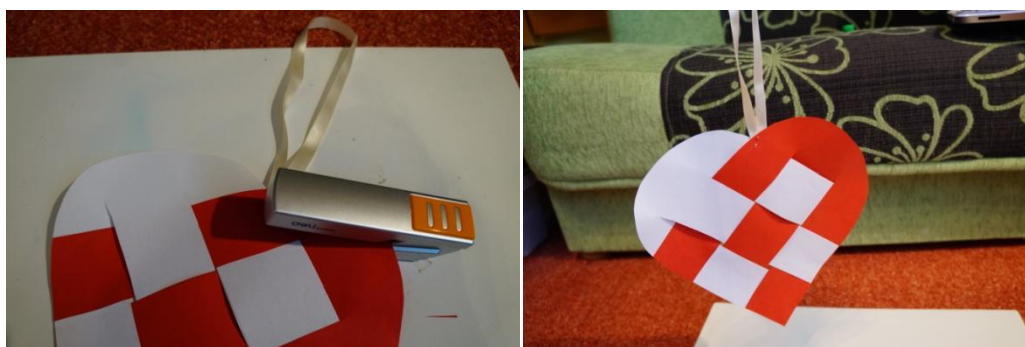
4. Nyní už zbývá jen vzájemně oba papíry propojit tak, aby nám tvořily mozaiku. Pro větší přehled jsou jednotlivé části označeny na bílém listě „A“, „B“, „C“ a na červeném „1“, „2“, „3“. Principem je, aby se jednotlivé barvy vždy střídaly – pokud začneme papíry skládat tak, že první dáme červený pruh pod bílý, pak jej v dalším „průstříhu“ dáme nad bílý a tak pokračujeme, dokud máme kam. Poté vezmeme další část a pokračujeme úplně stejně s jedinou výjimkou, a to takovou, že první dáme červený pruh nad bílý (pokud jste postupovali podle tohoto vzoru).

5. Nyní nůžkami odstříhneme přesahující části a poté volné konce přilepíme (jak ze spod, tak shora).

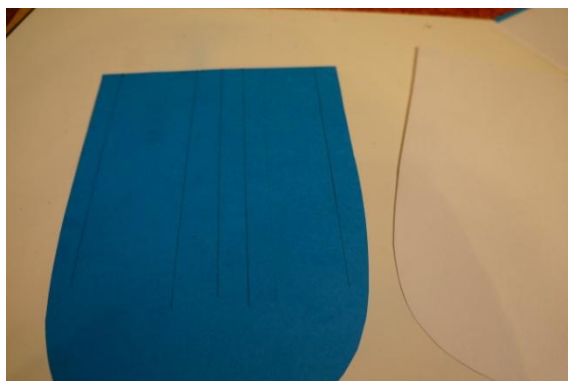
6. Na závěr na srdce nalepíme či jinak připevníme (sešívačkou) stuhu, aby se srdce dalo pověsit.

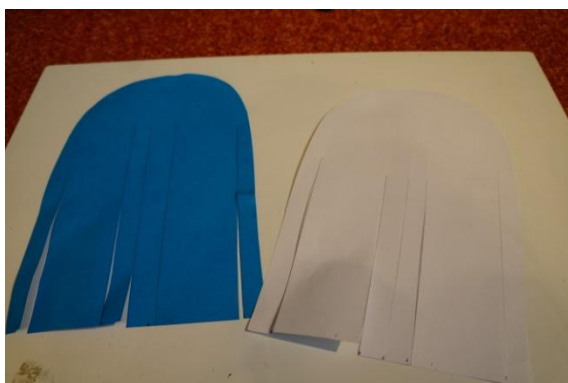
Úkoly pro diferenciaci náročnosti: Vhodné je udělat pro děti, bez rozdílu věku, šablonu pro požadovaný tvar srdce, který by si dvakrát obkreslily a vystříhly. Poté by jim paní učitelka naznačila tužkou, kde a kam až mají papír nastříhnout. Pro menší děti je lepší zvolit výše zmíněnou variantu mozaiky, pro starší zas náročnější, která je zmíněna a popsána níže.

1. Na začátku postupujeme úplně stejně jako v předchozím případě – zvolíme si barvy, vystříhneme požadovaný tvar a nastříhneme jej na stejné dílky – POZOR- zde už dochází k menší změně.

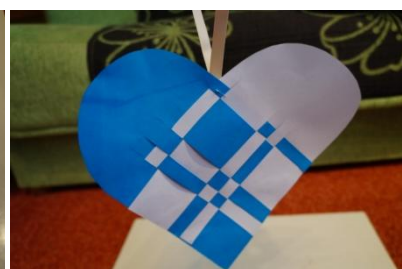
Základnu je lepší udělat delší – tedy 16 cm, aby se nám potom lépe dělila. Dělit ji budeme následovně – budeme potřebovat 4 menší části a 2 větší. Menší části budou mít 1,5 cm a ty větší 5 cm. Začneme z kraje, a to tou menší částí, následuje větší, poté dvě menší, větší a na závěr menší.

2. Nyní opět (paní učitelkou předkreslené) čáry nastříháme.

3. Dalším krokem už je jen vytvoření mozaiky stejným způsobem jako v minulém případě – tedy začneme tenčím proužkem. Na přiložených fotografiích je zvolen první modrý přes bílý a poté už opět jen střídáme vršek a spodek. Když už nemáme co a kam skládat, odstříháme přebývající části a přilepíme volné konce, aby nám srdce drželo tvar. Opět přidáme stuhu na následné pověšení.

Problémové a badatelské úlohy:

- Volba papíru: Jaký papír je na výrobu mozaiky lepší? Měkký X tvrdý?
- Jak proplétat: Jak proplétat, aby se nám tvořila mozaika? Střídat vrch a spodek X nestřídat vrch a spodek

Zdroj: Kidworldcitizen [online]. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z:

<http://kidworldcitizen.org/2011/11/30/christmas-in-norway-a-craft/>

Metodický list 6

Název výrobku (námět): *Didukh (Ukrajina)*

Vzdělávací oblast RVP PV: *Dítě a svět*

Tematický celek: *Lidové tradice a řemesla*

Doporučený věk dětí: *5-6 let*

Edukační cíl:

kognitivní (znalostní): dítě se naučí pracovat s novým materiálem – chlupatými drátky; naučí se pracovat s novou technikou – obmotá chlupaté drátky tak, aby stály; popíše postup výroby didukhu; seznámí se s cizí tradicí pocházející z Ukrajiny a vším, co je s touto tradicí spojené

psychomotorický (dovednostní): dítě si procvičí dovednost vyjádřit se, říct svůj názor; rozhodne se pro vhodné barvy papíru na ruličku od toaletního papíru, pro barvu chlupatých drátků; rozhodne se pro celkový výběr vhodných ozdob; zorganizuje si pracovní plochu

afektivní (postojové): dítě si uvědomí vlastní pocity, podělí se o ně s ostatními; vytvoří si postoje k danému výrobku, k dané činnosti a k této tradici; navrhne něco nového – tento výrobek je hodně tvořivý; naplánuje si svou práci a její postup

behaviorální (chování): dítě se učí trpělivosti; rozvíjí především kreativitu a tvořivost; vytváří si kladný vztah k práci; rozvíjí chuť spolupracovat (podržet, poradit,...)

Vyučovací metody a formy práce:

Metody výuky: rozhovor, vysvětlování, předvádění a pozorování, manipulování

Formy výuky: skupinová a samostatná (individuální)

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Paní učitelka je vždy u pracujících dětí přítomna a spolupracuje s nimi, pomáhá jim, když si děti vyžádají radu či pomoc. Tato činnost je založena spíše na kreativitě, žádná omezení se nekladou, tudíž asistence v tomto směru bude minimální. Přesto by měla paní učitelka děti upozornit na možné nebezpečí při práci s nůžkami a také chlupatými drátky, se kterými by děti neměly zbytečně mávat kolem

sebe, aby nikomu neublížily. Nejdůležitější úloha paní učitelky bude u tavící pistole, kdy hrozí nebezpečí popálení se horkým tekutým lepidlem.

Použitý materiál a pomůcky: chlupaté drátky (8), rulička od toaletního papíru, stužky, peříčka, krepový papír, tavící pistole, podložka (noviny pod tavící pistolí), skořice, kolečko sušeného pomeranče, polystyrénová hvězda, ozdobná vlákna, ozdobné kytičky (cokoliv, co Vás napadne, co se Vám líbí)

Motivace: Řízený rozhovor o ukrajinské tradiční výrobě symbolu úspěchu do nového roku, didukhu – svazku obilí se čtyřmi nohami a dalšími svazky

Popis pracovního postupu:

1. Nejprve si nachystáme všechny potřeby nutné k výrobě didukhu.

2. Vezmeme si 4 krát po dvou drátcích a vždy každou dvojici kolem sebe obmotáme s tím, že na konci, respektive na samém začátku motání, necháme jakoby takové „nožky“. Drátky nemotáme až úplně do konce, ale cca do půlky jejich délky.

3. Jakmile budeme mít všechny dvojice drátků namotány, je potřeba je dát všechny do jednoho svazku, a to opět jejich vzájemným obmotáním v místech, kde se z jednoho drátku stávají dva (z omotané části vycházejí dva volné konce).

4. Nyní si vezmeme ruličku od toaletního papíru a obalíme ji do krepového papíru. Vystříháme si tedy tak velký kus papíru, aby nám ruličku zcela pokryl, a nalepíme. Přebytky odstříháme.

5. V tomto kroku je zapotřebí velké množství kreativity. Ozdobíme si ruličku všemi možnými ozdobami.

6. Jakmile máme ruličku ozdobenou, vezmeme si čtyřnohou sestavu chlupatých drátků a protáhneme ji ruličkou. Vykukující nožky ohneme tak, aby rulička byla stabilní a mohla stát. Vhodné je nožičky zevnitř k ruličce přilepit, aby se nikam nepohybovaly a pevně držely na místě.

7. Tento krok opět vyžaduje kreativitu. Je potřeba ozdobit vykukující drátky z ruličky, aby byly dosti bohaté a pestré.

Úkoly pro diferenciaci náročnosti: Pro menší děti by bylo složitější namotávání drátku přes sebe, a především jejich následná kompletace, proto není špatné ruličku vyplnit polystyrenem či pěnou na zapichování, do které bychom drátky umístili bez jejich namotávání. Nohy z chlupatých drátků, které hrají v této tradici důležitou roli, bychom vtipně nahradili nohama z barevného papíru a jejich přilepením ke spodní části ruličky. Zdobení zvládne každé dítě samo, dle svých možností a zkušeností.

Problémové a badatelské úlohy:

- Volba ozdoby: Jak velké ozdoby je lepší volit? Velké X malé?
- Pevnost drátků: Jak těžké ozdoby drátky unesou? Těžší X lehčí?
- Pevnost drátků: Proč volíme ruličku od toaletního papíru? Držely by drátky s ozdobami i bez ní? Ano X Ne

Zdroj: *Pinterest* [online]. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: www.pinterest.com

Závěr

Bakalářská práce se zabývá adventními tradicemi, jak u nás, tak především v cizích zemích. Práce je složena ze tří vzájemně propojených částí, teoretické, empirické a praktické. Teoretická část charakterizuje dítě předškolního věku, jeho vývojová specifika, věnuje se také pedagogickým pojmům, významu technické výchovy v předškolním vzdělávání a v neposlední řadě českým a cizím adventním tradicím. Empirická část se zabývá pedagogickým výzkumem realizovaným prostřednictvím strukturovaného dotazníku s 52 učitelkami v mateřských školách anketním výběrem. Cílem bylo zjistit, zda a jakou měrou se učitelé v mateřských školách věnují tématu cizích adventních tradic. Výsledky poukázaly na to, že většina učitelů se věnuje českým adventním tradicím 3 týdny a déle, předávají jim nepřehledné množství tradic a zvyků. Oproti tomu tradice z cizích zemí nepovažují v tomto věku za důležité, věnuje se jim jen minimum z nich. Problémem může být neznalost cizích adventních tradic a zvyků samotnými učitelkami. Praktická část prezentuje šest metodických listů zaměřených právě na vánoční tradice z cizích zemí. Každý metodický list obsahuje název výrobku, danou zemi, ze které tradice pochází, edukační cíle, vyučovací metody a formy práce, bezpečností a hygienické pokyny, použitý materiál a pomůcky, motivaci a samotný postup práce s příloženými fotkami. Každý námět se věnuje tradici z jiné země, ale všechny souvisí s technickou výchovou. Rozvíjí především jemnou motoriku, tvořivost a spolupráci.

Přínosem této práce je autorčino rozšíření vědomostí nejen při psaní teoretické části, spjaté s listováním v knihách, ale díky praktické části lze tyto vědomosti předávat dále, nejen široké veřejnosti, ale především učitelkám v mateřských školách, a jejich prostřednictvím těm nejdůležitějším, dětem. Právě tuto věkovou skupinu, děti předškolního věku, je potřeba rozvíjet nejvíce, vytvářet u nich kladný vztah ke kultuře a k historii. Využít jejich přirozené zvědavosti.

Nejen autorka může využít metodické listy, které jsou součástí praktické části, ve své budoucí praxi. Lze je veřejně publikovat na webových stránkách nebo na sociálních sítích s náměty pro ostatní učitele a přispět tak k jejich inspiraci či jim pomoci a poradit.

Seznam pramenů a literatury

- BERČÍKOVÁ, Alena, Eva ŠMELOVÁ a Dominika STOLINSKÁ. *Učitel - aktér edukačního procesu předškolního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4033-0.
- HONZÍKOVÁ, Jarmila a Margareta SOJKOVÁ. *Tvůrčí technické dovednosti*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2014, 134 s. ISBN 978-80-261-0412-4.
- HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Lidové tradice v pracovní výchově*. Plzeň: Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola, 2005, 30 s. ISBN 80-7020-148-7.
- KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA (eds.). *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.
- KOPECKÁ, Zuzana. *Básničky od srdíčka*. Brno: Schneider, 1992. ISBN 80-900349-9-3.
- KOUTSKÝ, Jaroslav. *Vánoce v Evropě i za rohem: Vánoční koledy evropské i trochu ze světa, maličko povídání o charakteru Vánoc jinde a pro unavené i trochu receptů*. Praha: Tomáš Houška, 1994, 96 s. ISBN 80-901740-7-8.
- KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4435-3.
- KURIC, Josef a kol. *Ontogenetická psychologie*. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN 14-409-86.
- MEDKOVÁ, Karolína. *Vánoce z celého světa*. Praha: Albatros, 2015. ISBN 978-80-00-04100-1.
- MULATINHO, Paulo. *Nápadité origami: 32 skládanek krok za krokem*. Praha: Ikar, 2001. ISBN 80-7202-920-7.
- NÁDVORNÍKOVÁ, Hana, Bohuslava ŠTANCLOVÁ, Helena HAZUKOVÁ, Renata LEŽALOVÁ, Simona PIŠLOVÁ, Zuzana ŠTEFÁNKOVÁ a Alena VÁCHOVÁ. *Rozvíjíme vnímání a tvořivost dětí: dítě a jeho psychika - poznávací schopnosti a funkce*. Praha: Raabe, 2014. *Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání*. ISBN 978-80-7496-163-2.
- NOVOTNÝ, Jan a Jarmila HONZÍKOVÁ. *Technické vzdělávání a rozvoj technické tvořivosti*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2014, 144 s. ISBN 978-80-7414-716-6.
- PITROVÁ, Pavlína. *Český rok: lidové tradice a zvyky*. 1. vydání. Ilustroval Václav RÁŽ. Praha: Fragment, 2016. ISBN 978-80-253-2709-8.

- PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru. 2., aktualiz. vyd.* Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5.
- PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky. 1.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. ISBN 14-610-77.
- SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2016.
- STOLINSKÁ, Dominika. *Polytechnické vzdělávání v prostředí mateřské školy. 1. vydání.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4735-3.
- SUCHÁNKOVÁ, Eliška. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání. Vyd. 1.* Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0698-9.
- ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie. 3., upr. vyd.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. 1. vyd.* Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-317-2.
- VAVŘINOVÁ, Valburga. *Malá encyklopedie Vánoc. Třetí vydání.* Praha: Libri, 2002, 286 s. ISBN 80-7277-132-9.

Internetové zdroje

- Christmas in Norway* [online]. [cit. 2017-01-25]. Dostupné z:
<http://kidworldcitizen.org/2011/11/30/christmas-in-norway-a-craft/>
- I-creative* [online]. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: www.i-creative.cz
- Kidworldcitizen [online]. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z:
<http://kidworldcitizen.org/2011/11/30/christmas-in-norway-a-craft/>
- Pinterest* [online]. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: www.pinterest.com
- Šikulové* [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://decko.ceskatelevize.cz/sikulove>
- Vánoce ve svete* [online]. [cit. 2016-11-29]. Dostupné z:
<http://www.vanocevesvete.com/ukrajina.php>

Přílohy

Příloha 1 – dotazník

Začleňování vánočních tradic z cizích zemí do výchovně - vzdělávacího procesu v MŠ

Dobrý den,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) Žena
- b) Muž

2. Kolik je Vám let?

- a) 18-25 let
- b) 26-35 let
- c) 36 -50 let
- d) 51 let a více

3. Jaká je Vaše délka praxe?

- a) 0-5 let
- b) 6-10 let
- c) 11-30 let
- d) 31 let a více

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Středoškolské
- b) Vyšší odborné
- c) Vysokoškolské, titul Bc.
- d) Vysokoškolské, titul Mgr.

5. Myslíte si, že poskytujete dětem dostatečné informace o českých vánočních tradicích?

- a) Ano
- b) Ne

6. Myslíte si, že poskytujete dětem dostatečné informace o vánočních tradicích z cizích zemí?

- a) Ano
- b) Ne

7. Myslíte si, že je pro děti znalost cizích vánočních tradic důležitá?

- a) Ano (proč?)
- b) Ne

8. Začleňujete do výchovně – vzdělávacího procesu vánoční tradice z cizích zemí?
- a) Ano
 - b) Ne
9. Myslíte si, že je u nás snadná dostupnost zdrojů pro české vánoční tradice?
- a) Ano
 - b) Ne
10. Myslíte si, že je u nás snadná dostupnost zdrojů pro tradice z cizích zemí?
- a) Ano
 - b) Ne
11. Které zdroje využíváte nejčastěji?
- a) internet
 - b) knihy
 - c) časopisy
 - d) jiné
12. Který typ aktivit nejčastěji využíváte při začleňování vánočních tradic do výchovně - vzdělávacího procesu v MŠ?
- a) Výtvarné činnosti
 - b) Pracovní listy
 - c) Pohádky a pověsti
 - d) Recepty, pečení cukroví
 - e) Básničky a písničky
 - f) Pohybové činnosti
 - g) Jiné
13. Jak dlouho se věnujete českým tradicím v období adventu v prostředí MŠ?
- a) Týden a méně
 - b) 1 – 2 týdny
 - c) 3 týdny a více
14. Které české adventní tradice předáváte dětem v MŠ nejčastěji? (Uveďte alespoň tři.)
15. Existují některé zahraniční tradice (symboly) období adventu, které odmítáte a nezačleňujete do výchovně- vzdělávacího procesu? (Pokud ano, které?)

16. Zapojují se rodiče dětí do výchovně- vzdělávacího procesu v období adventu?

- a) Ano
- b) Ne

17. Jestliže se rodiče zapojují do výchovně – vzdělávacího procesu, pak jakým způsobem?

- a) Besídky
- b) Dílničky
- c) Jarmark
- d) Jiné

18. Které zahraniční vánoční tradice (symboly Vánoc) znáte? Dokážete je přiřadit k zemi původu (např. ČR – krájení jablka)

Seznam použitých zkratk

- 1) RVP PV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
- 2) MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- 3) kg – kilogram
- 4) cm - centimetr
- 5) např. – například
- 6) aj. – a jiné
- 7) MŠ – mateřská škola
- 8) tzv. - takzvaně
- 9) apod. - a podobně
- 10) Bc. - bakalář
- 11) Mgr. – magistr
- 12) ČR – Česká republika
- 13) K+M+B – Kašpar + Melichar + Baltazar

Anotace

Jméno a příjmení:	Martina Sywalová
Katedra nebo ústav:	Katedra technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Pavlína Částková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017
Název práce:	Vánoce v technické výchově v MŠ
Název v angličtině:	Christmas in Technical Education at Kindergarten
Anotace práce:	<p>Tato bakalářská práce se zabývá adventními tradicemi, jak českými tak z cizích zemí. Jejím cílem je seznámit s jednotlivými tradicemi a zvyky adventu, jak se slavily a slaví u nás, ale především se zvyky z cizích zemí, co je pro ně typické, zda jsou těm našim podobné či nikoliv. Zdůrazňuje důležitost povědomí o těchto tradicích a zvycích, nejen pro dospělé osoby, ale především pro děti předškolního věku.</p> <p>Teoretická část se zaměřuje na charakteristiku dítěte předškolního věku, na význam technické výchovy pro toto vývojové období. Dále přibližuje teoretickou rovinu adventních tradic, jak u nás, tak především ve světě.</p> <p>Empirická část hodnotí prostřednictvím výzkumu, zda učitelé začleňují do výchovně – vzdělávacího procesu jen české adventní tradice, nebo také tradice z cizích zemí.</p> <p>Praktická část nabízí metodický materiál pro pedagogy předškolního vzdělávání, který je zaměřený právě na vánoční tradice z cizích zemí, seznamuje děti s těmito tradicemi prostřednictvím tvořivých aktivit.</p>

Klíčová slova:	Dítě předškolního věku, mateřská škola, výchova, vzdělávání, technická výchova, tvořivost, světcí, advent, Vánoce, lidové tradice
Anotace v angličtině:	<p>This Bachelor Dissertation Annotation deals with Czech advent traditions as well as with those ones from foreign countries. Its goal is to get acquainted with particular advent traditions and customs as they were and are celebrated in our country, but first of all with customs in foreign countries, their typical features, whether they are similar to ours or not. It emphasizes the importance of awareness of these traditions and customs not only for adults but above all for children of preschool age.</p> <p>Theoretic part is concentrated on characteristics of preschool age child, on importance of technical education for this developmental period. Further on it familiarizes a theoretic level of advent traditions both in our country and mainly in the world.</p> <p>Empiric part evaluates by means of investigation if teachers integrate into pedagogic educational process not only Czech advent traditions but also traditions from foreign countries.</p> <p>Practical part offers methodic material for teachers of preschool education which is concentrated just on Christmas traditions from foreign countries, get children acquainted with these traditions through</p>

	creative activities.
Klíčová slova v angličtině:	Child of preschool age, kindergarten, upbringing, education, technical education
Přílohy vázané v práci:	1. Dotazník
Rozsah práce:	89
Jazyk práce:	český